

RAPORT

EWALUACJA PROJEKTU

GROß FÜR KLEIN – DUZI DLA MAŁYCH:

**Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej
w zakresie kultury i języka sąsiada**

**Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020
Oś priorytetowa III – Edukacja transgraniczna**

Opracowanie:

Katarzyna Baeck – Kamińska

LIPIEC 2018

Spis treści.....	2
I. WSTĘP.....	3
1. Informacja o projekcie Groß für Klein	3
Cele projektu	4
Zadania realizowane w projekcie	4
2. Zasady ewaluacji projektu.....	8
II. W JAKIM ZAKRESIE ZOSTAŁY OSIĄGNIĘTE CELE PROJEKTU?	10
Cel 1. Podwyższenie kompetencji personelu pedagogicznego w przedszkolach na obszarze wsparcia w zakresie języka sąsiada, kultury, religioznawstwa oraz metodyki wczesnego nauczania języków obcych	10
Cel 2. Uwrażliwienie dzieci przedszkolnych na język i kulturę sąsiada oraz wsparcie transgranicznej współpracy przedszkoli na obszarze wsparcia.	18
Cel 3. Podwyższenie świadomości lokalnej społeczności o specyficznych potencjałach wczesnej edukacji interkulturowej na obszarze wsparcia oraz wzmocnienie transgranicznej wymiany doświadczeń	23
III. JAK PRZEBIEGAŁA REALIZACJA POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ PROJEKTOWYCH I JAKIE ZMIANY NASTĄPIŁY LUB ZOSTAŁY ZAINICJOWANE?	27
Ocena realizacji zadań i celów projektu Groß für Klein – Duży dla Małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada	27
Opinie Uczestników dotyczące oceny projektu.....	34
IV. JAKIE DZIAŁANIA PRZYCZYNIŁYBY SIĘ DO LEPSZEJ REALIZACJI PROJEKTU W KOLEJNEJ EDYCJI?	42
WNIOSKI I REKOMENDACJE	45
SPIS WYKRESÓW I TABEL.....	51

I. WSTĘP

1. Informacja o projekcie Groß für Klein

Groß für Klein – Duzi dla Małych:

Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020

Oś priorytetowa III – Edukacja transgraniczna

Całkowita wartość projektu: 182 472,30 €

Kwota dofinansowania: 155 101,38 €

Okres realizacji projektu: 01.09.2017 – 31.08.2019

Partner wiodący Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu,
Polska

Partner projektu Landkreis Gorlitz, Niemcy – Saksonia

Minimum 21 publicznych i niepublicznych przedszkoli oraz zespołów szkolno-przedszkolnych realizujących podstawę programową wychowania przedszkolnego, znajdujących się na obszarze wsparcia

100 nauczycielek i nauczycieli wychowania przedszkolnego

(w tym: 60 z Polski, 40 z Saksonii)

1500 dzieci przedszkolnych z min. 35 przedszkoli na obszarze wsparcia

(odpowiednio: 900 dzieci i min. 21 przedszkoli z Polski ;

600 dzieci i min. 14 przedszkoli z Saksonii)

przedstawiciele lokalnej społeczności

Miejsce działań projektowych:

Po stronie polskiej: powiat bolesławiecki (gminy: Bolesławiec, Bolesławiec – gmina wiejska), powiat jaworski (gminy Bolków, Paszowice), powiat jeleniogórski (gminy Janowice Wielkie, Jelenia Góra, Jeżów Sudecki, Karpacz, Kowary, Mysłakowice, Piechowice, Podgórzyn, Stara Kamienica, Szklarska Poręba), powiat kamiennogórski (gminy Kamienna Góra, Kamienna Góra – gmina wiejska, Lubawka), powiat lwówecki (gminy Gryfów Śląski, Lwówek Śląski),

powiat lubański i miasto Lubań, powiat zgorzelecki (gminy Bogatynia, Sulików, Węgliniec, Zgorzelec, Zgorzelec – gmina wiejska).

Po stronie saksońskiej: powiat Budziszyn (Landkreis Bautzen), powiat Görlitz (Landkreis Görlitz)

Cele projektu

Cel szczegółowy Projektu: Wzmocnienie powiązania i rozszerzenie wspólnej polsko-niemieckiej oferty edukacyjnej

Cel ogólny projektu: Rozwijanie transgranicznej komunikacji i współpracy na obszarze wsparcia poprzez edukację interkulturową i językową w wychowaniu przedszkolnym

Cele szczegółowe

1. Podwyższenie kompetencji personelu pedagogicznego w przedszkolach na obszarze wsparcia w zakresie języka sąsiada, kultury, religioznawstwa oraz metodyki wczesnego nauczania języków obcych
2. Uwrażliwienie dzieci przedszkolnych na język i kulturę sąsiada oraz wsparcie transgranicznej współpracy przedszkoli na obszarze wsparcia.
3. Podwyższenie świadomości lokalnej społeczności o specyficznych potencjałach wczesnej edukacji interkulturowej na obszarze wsparcia oraz wzmocnienie transgranicznej wymiany doświadczeń

Cele projektu były realizowane poprzez zadania projektowe:

Zadanie 1. Doskonalenie personelu pedagogicznego przedszkoli.

Zadanie 2. Edukacja interkulturowa w przedszkolach.

Zadanie 3. Zaangażowanie lokalnej społeczności.

Zadania realizowane w projekcie

Zadanie 1 Doskonalenie personelu pedagogicznego przedszkoli

było realizowane poprzez następujące działania:

1. Opracowanie, analiza i przeprowadzenie modułowego polsko - niemieckiego doskonalenia
2. Przeprowadzenie wspólnych polsko - niemieckich warsztatów interkulturowych (językowych i metodycznych)

3. Przygotowanie, opracowanie i publikacja polsko - niemieckich publikacji metodycznych dla przedszkoli wraz z płytami CD z piosenkami i wierszami w obu językach

Grupy docelowe i produkty projektu:

nauczyciele

innowacyjna polsko - niemiecka koncepcja doskonalenia nauczycieli wychowania przedszkolnego

interkulturowe warsztaty językowe realizowane w tandemach (gry miejskie)

interkulturowe warsztaty metodyczne

polsko - niemieckie metodyczne publikacje dla przedszkoli z płyta CD

Cele szczegółowe

Podwyższenie kompetencji personelu pedagogicznego w przedszkolach na obszarze wsparcia w zakresie języka sąsiada, kultury, religioznawstwa oraz metodyki wczesnego nauczania języków obcych

Uwrażliwienie dzieci przedszkolnych na język i kulturę sąsiada oraz wsparcie transgranicznej współpracy przedszkoli na obszarze wsparcia.

Podwyższenie świadomości lokalnej społeczności o specyficznych potencjałach wczesnej edukacji interkulturowej na obszarze wsparcia oraz wzmocnienie transgranicznej wymiany doświadczeń

Zadanie 2 Edukacja interkulturowa w przedszkolach

było realizowane poprzez następujące działania:

1. Przeprowadzenie dni projektowych na temat kraju sąsiada w uczestniczących w projekcie przedszkolach
2. Przeprowadzenie animacji językowych w języku sąsiada w ramach wizyt studyjnych w przedszkolach kraju sąsiedniego
3. Opracowanie materiałów edukacyjnych dla dzieci przedszkolnych na temat krajów sąsiedzkich
4. Wzajemne wizyty studyjne w przedszkolu w kraju sąsiada
5. Wydanie materiałów edukacyjnych dla dzieci przedszkolnych na temat krajów sąsiedzkich.

Grupy docelowe i produkty projektu

dzieci przedszkolne

nauczyciele

rodzice

dni projektowe na temat kraju sąsiada

animacje językowe w języku sąsiada

materiały dydaktyczne dla dzieci przedszkolnych (kolorowanki na temat obu krajów sąsiedzkich - Polski i Niemiec)

Cele szczegółowe

Podwyższenie kompetencji personelu pedagogicznego w przedszkolach na obszarze wsparcia w zakresie języka sąsiada, kultury, religioznawstwa oraz metodyki wczesnego nauczania języków obcych

Uwrażliwienie dzieci przedszkolnych na język i kulturę sąsiada oraz wsparcie transgranicznej współpracy przedszkoli na obszarze wsparcia.

Podwyższenie świadomości lokalnej społeczności o specyficznych potencjałach wczesnej edukacji interkulturowej na obszarze wsparcia oraz wzmocnienie transgranicznej wymiany doświadczeń

Zadanie 3 Zaangażowanie lokalnej społeczności

było realizowane poprzez następujące działania:

1. Przeprowadzenie polsko - niemieckich konferencji fachowych
2. Przeprowadzenie spotkań informacyjnych
3. Opracowanie i upowszechnienie materiałów informacyjnych
4. Udostępnienie informacji i materiałów na stronach internetowych
5. Artykuły w prasie i mediach internetowych
6. Udostępnienie w Internecie przygotowanych publikacji do pobrania
7. Prezentacja produktów projektu na regionalnych i ponadregionalnych wydarzeniach

Grupy docelowe i produkty projektu

nauczyciele wychowania przedszkolnego, dyrektorzy przedszkoli, organy prowadzące przedszkola, pracownicy wydziałów edukacji urzędów gmin i miast na obszarze wsparcia, saksońskie szkoły kształcące w zawodzie nauczyciel wychowania przedszkolnego, rodzice nauczyciele wychowania przedszkolnego, dzieci z przedszkoli na obszarze wsparcia, czerpiące korzyści z ulepszonej oferty edukacyjnej
polsko - niemieckie konferencje fachowe

**DOLNY
ŚLĄSK**

odrębne zakładki na stronach internetowych DODN i LaNa (w języku polskim i niemieckim)
komplet materiałów informacyjnych w języku polskim i niemieckim
artykuły w polskiej i niemieckiej prasie lokalnej i mediach internetowych

Cele szczegółowe

Podwyższenie kompetencji personelu pedagogicznego w przedszkolach na obszarze wsparcia w zakresie języka sąsiada, kultury, religioznawstwa oraz metodyki wczesnego nauczania języków obcych

Podwyższenie świadomości lokalnej społeczności o specyficznych potencjałach wczesnej edukacji interkulturowej na obszarze wsparcia oraz wzmocnienie transgranicznej wymiany doświadczeń

2. Zasady ewaluacji projektu

Projekt badania

Przedmiot badania	Realizacja projektu Groß für Klein – Duzi dla małych. Edycja I	
Cel badania	określenie stopnia osiągnięcia założonych rezultatów oraz celów projektu, ukierunkowanie działań mających na celu udoskonalenie projektu w drugiej edycji,	
Pytania kluczowe	1. W jakim zakresie zostały osiągnięte cele projektu? 2. Jak przebiegała realizacja poszczególnych zadań projektowych i jakie zmiany nastąpiły lub zostały zainicjowane? 3. Jakie działania przyczyniłyby się do lepszej realizacji projektu w kolejnej edycji?	
Kryteria badania	skuteczność – rozumiana jako osiągnięcie założonych celów i wskaźników, zadań adekwatność – rozumiana jako odpowiedniość działań do potrzeb projektu perspektywiczność – rozumiana jako pozyskanie informacji umożliwiających doskonalenie działań w kolejnej edycji projektu	
Harmonogram	Przygotowanie projektu ewaluacji	IX – X – 2017 r.
	Opracowanie narzędzi badawczych	IX – X – XI 2017
	Gromadzenie i analiza danych	IX 2017 – VI 2018;
	Opracowanie raportu	VII 2018,
Metody	test wiedzy, ankieta, analiza dokumentów,	
Dobór próby (źródła danych)	diagnoza a wejściu i na wyjściu, ankieta końcowa przeprowadzona po zakończeniu kursu, karty informacyjne przeprowadzonych dni projektowych, karty informacyjne animacji językowych, arkusze obserwacji wydarzeń projektowych, publikacja projektowa, strona www projektu,	
Odbiorcy	realizatorzy, specjaliści zaangażowani w realizację projektu, uczestnicy projektu,	

Zastosowane metody i narzędzia badawcze

Diagnozy na wejściu i na wyjściu

Arkusze diagnozy na wejściu zostały przygotowane, przeprowadzone oraz wstępnie opracowane przez specjalistów merytorycznych, osoby prowadzące zajęcia. Diagnozę na wejściu przeprowadzono na początku kursu, na wyjściu: podczas ostatnich zajęć na kursie. Arkusze diagnostyczne wypełnili wszyscy uczestnicy szkolenia.

Ankieta końcowa

Propozycje pytań do ankiety końcowej zostały przygotowane przez specjalistę ds. ewaluacji, wyboru natomiast i udostępnienia w wersji niemieckojęzycznej dokonał specjalista merytoryczny. Ankieta końcowa została przeprowadzona w ostatnich dniach realizacji projektu. Ankietę końcową wypełniło 28 polskich uczestników.

Analiza dokumentacji

Dokumenty poddane analizie:

- arkusz *Dokumentacja przeprowadzonych animacji językowych, dni projektowych i innych aktywności na temat kultury i języka kraju sąsiada,*
- dokumentacja konferencji metodycznych,
- wytwory uczestników,
- publikacja powstała w projekcie,
- strona www projektu,
- publikacje na temat projektu w mediach,
- materiały promocyjne projektu

II. W jakim zakresie zostały osiągnięte cele projektu?

Cel 1. Podwyższenie kompetencji personelu pedagogicznego w przedszkolach na obszarze wsparcia w zakresie języka sąsiada, kultury, religioznawstwa oraz metodyki wczesnego nauczania języków obcych

Cel ten był realizowany poprzez doskonalenie nauczycielek i nauczycieli, wspólne polsko – niemieckie warsztaty oraz opracowanie publikacji.

W ramach projektu „Groß für Klein – Duży dla małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada” powstała *Koncepcja doskonalenia. Polsko – niemieckie modułowe doskonalenie dla dolnośląskich i dolnosaksońskich nauczycielek i nauczycieli wychowania przedszkolnego*

Została ona wspólnie opracowana przez Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu (DODN) oraz Saksońską Placówkę ds. Wczesnej Nauki Języków Krajów Sąsiedzkich (LaNa) i została wdrożona w kursie pilotażowym w roku szkolnym 2017/2018.

Celami doskonalenia opisanego w *Koncepcji (...)* było nabycie przez nauczycieli wychowania przedszkolnego z terenu objętego wsparciem umiejętności przybliżania dzieciom języka i kultury kraju sąsiada, długofalowego prowadzenia wczesnego nauczania języka sąsiada oraz umiejętności nawiązywania i rozwijania transgranicznych, polsko-niemieckich partnerstw przedszkoli. Koncepcja doskonalenia zakłada zwiększenie niezbędnych dla tego celu kompetencji nauczycieli w zakresie znajomości języka sąsiada oraz kompetencji interkulturowych i metodycznych poprzez wspólne doskonalenie z kolegami z kraju sąsiada.

Polsko-niemieckie doskonalenie opisane w *Koncepcji* obejmuje 4 moduły, łącznie 200 godzin dydaktycznych, realizowanych poprzez doskonalenie stacjonarne, fazy pracy własnej (m.in. praca na platformie e-learningowej nad polsko-niemieckimi publikacjami) oraz fazy praktyczne, podczas których nauczyciele mogą zastosować zdobytą wiedzę w codziennej pracy przedszkolnej

Różna jest liczba godzin w poszczególnych modułach dla saksońskich i polskich nauczycieli, zaplanowane zostały aktywności, które realizowane będą osobno dla saksońskich i polskich nauczycieli i zorganizowane odpowiednio przez partnerów projektu.

Wspólne aktywności:

- 8 godzin zajęć językowych w tandemach, realizowanych w ramach gier miejskich w Görlitz i Jeleniej Górze (moduł 1),
- 20 godzin warsztatów interkulturowych (moduł 2),
- 16 godzin wymiany wiedzy i doświadczeń podczas 2 wzajemnych wizyt studyjnych w przedszkolach obu krajów (moduł 4)
- 16 godzin wspólnej pracy na dolnośląskiej platformie e-learningowej nad polsko-niemieckimi publikacjami (moduł 3, 4).

Moduł 1 (Kurs języka sąsiada dla nauczycieli) umożliwi rozwijanie umiejętności sprawnego komunikowania się w języku sąsiada w życiu codziennym i zawodowym, ze szczególnym naciskiem na swobodną komunikację, która jest niezbędna dla udanej współpracy transgranicznej.

Moduł 2 (Podstawy i metody wczesnego nauczania języka sąsiada) służy zdobyciu wiedzy i metodycznych umiejętności efektywnego planowania i przeprowadzania sekwencji zajęć w przedszkolu, dotyczących kraju i języka sąsiada.

Moduł 3 (Realizacja krajoznawstwa sąsiada) służy przekazaniu wiedzy nt. kultury, geografii, tradycji i zwyczajów w kraju sąsiada. Omawiane będą w szczególności tematy, które są związane ze światem dziecka na obszarze wsparcia (np. gotowanie, odkrywanie Euroregionu Nysa).

Moduł 4 (Wychowanie przedszkolne w Polsce i w Saksonii) służy zapoznaniu się nauczycieli ze specyfiką wychowania przedszkolnego w kraju sąsiada, umożliwia wymianę doświadczeń i dobrych praktyk oraz tworzy podstawy dla przyszłej transgranicznej współpracy przedszkoli. Faza praktyczna w ramach tego modułu obejmuje wizyty studyjne w kraju sąsiada.

W każdej edycji doskonalenia powstanie jedna polsko-niemiecka publikacja, w której nauczyciele zestawiają propozycje sekwencji zajęć z zakresu języka kraju sąsiada i dni projektowych wraz z materiałami dydaktycznymi (np. wiersze, piosenki, wyliczanki, których dzieci współcześnie uczą się w przedszkolach w kraju sąsiada). Publikacje uzupełnione będą o płytę CD z nagrami przez rodzimych użytkowników języka wierszami, piosenkami i wyliczankami, płyta będzie mogła być z pożytkiem stosowana w codziennej praktyce

przedszkolnej. W I edycji kursu została opracowana publikacja na temat świąt i zwyczajów w Polsce i w Niemczech oraz kolorowanka.

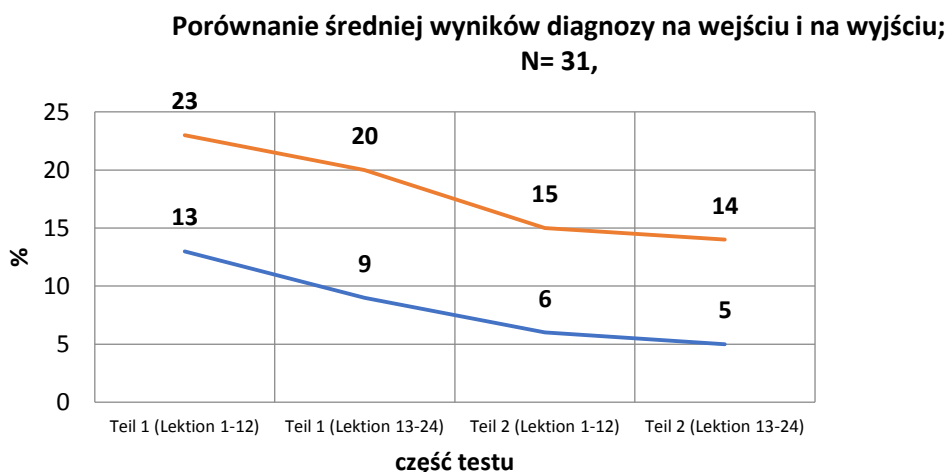
Udział w projekcie wpłynął na podniesienie kompetencji nauczyciele i nauczycieli przedszkola. Dowodem na podwyższenie ich kompetencji jest porównanie wyników testu diagnostycznego przeprowadzonego na *wejściu* (na początku szkolenia) i na *wyjściu* (w ostatnich dniach trwania szkolenia).

Tabela 1 Zestawienie wyników diagnozy na *wejściu* oraz na *wyjściu*

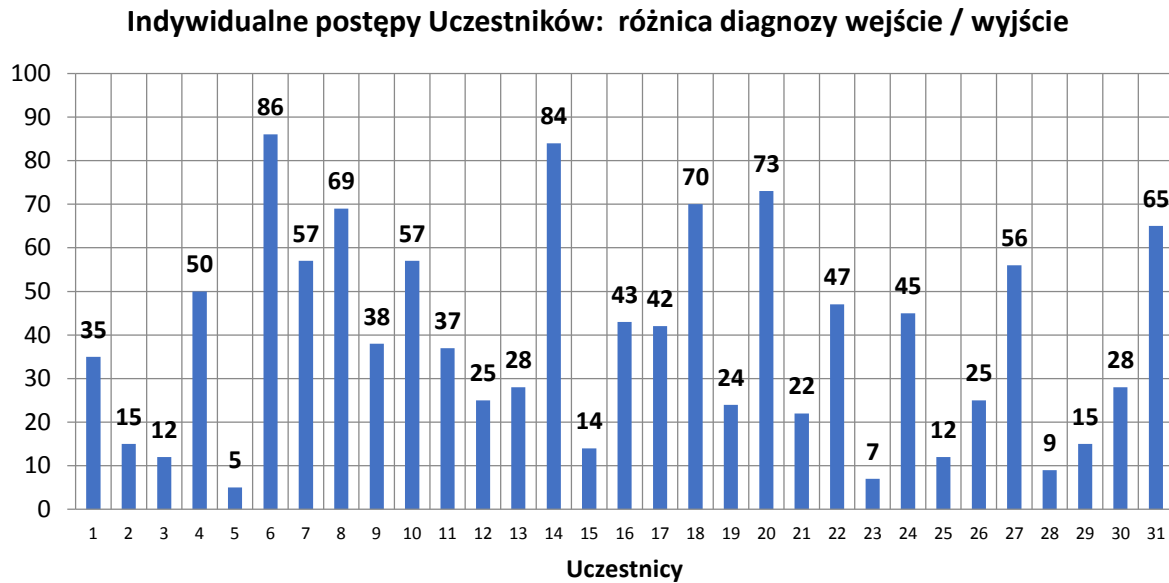
	Teil 1 (Lektion 1-12)	Teil 1 (Lektion 13-24)	Teil 2 (Lektion 1-12)	Teil 2 (Lektion 13-24)	suma
wejście , średni wynik z części testu	13	9	6	5	33
wyjście , średni wynik z części testu	23	20	15	14	71
przyrost , średni wynik z części testu	10	11	9	9	38

Na podstawie *Zestawienia wyników diagnozy na wejściu oraz na wyjściu* można zauważyć, że średni wynik diagnozy wzrósł o 38 punktów. Przyrost nastąpił we wszystkich częściach testu, najwyższy w *Teil 1 (Lektion 13-24)*.

Wykres 1 Porównanie średniej wyników diagnozy na wejściu i na wyjściu

Wykres 2 Indywidualne postępy Uczestników: różnica diagnozy wejście / wyjście

Z zestawienia indywidualnych różnic między wynikami diagnozy na wejściu oraz wynikami diagnozy na wyjściu wynika, że przyrost wiedzy i umiejętności nastąpił u wszystkich Uczestników projektu, a jego zróżnicowanie było znaczne: od 5 pkt. do 86 pkt.

W ankiecie końcowej Uczestników projektu poproszono o ocenę znajomości zagadnień przed kursem i po jego zakończeniu. Zestawienie wypowiedzi respondentów prezentuje Tabela 2.

Wykres 3 Porównanie oceny stopnia opanowania zagadnień objętych kursem przed i po jego zakończeniu

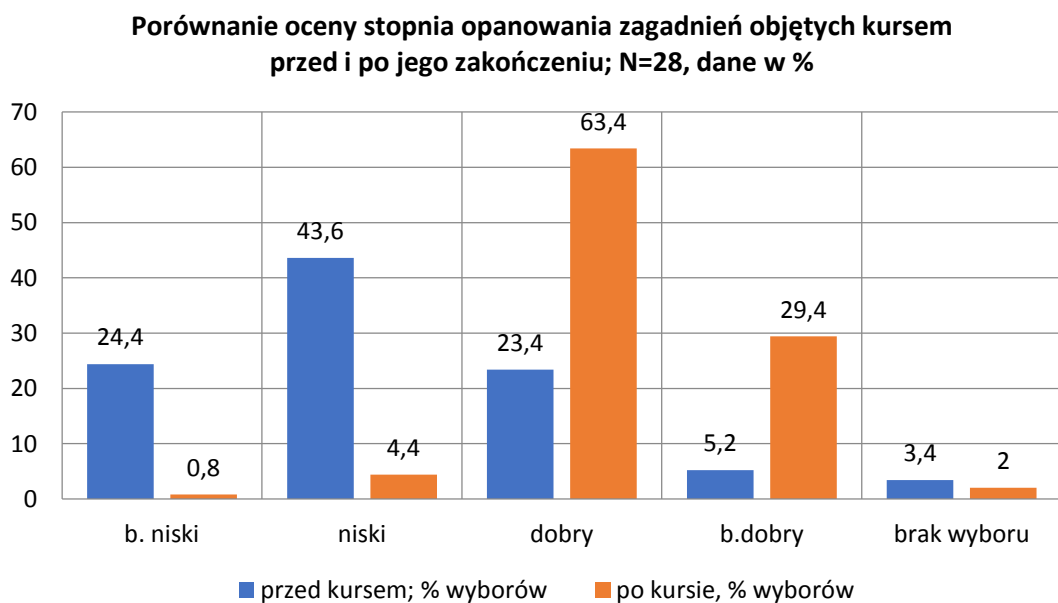

Tabela 2 Odpowiedzi Respondentów: Proszę określić swój poziom znajomości poniższych zagadnień przed i po udziale w kursie

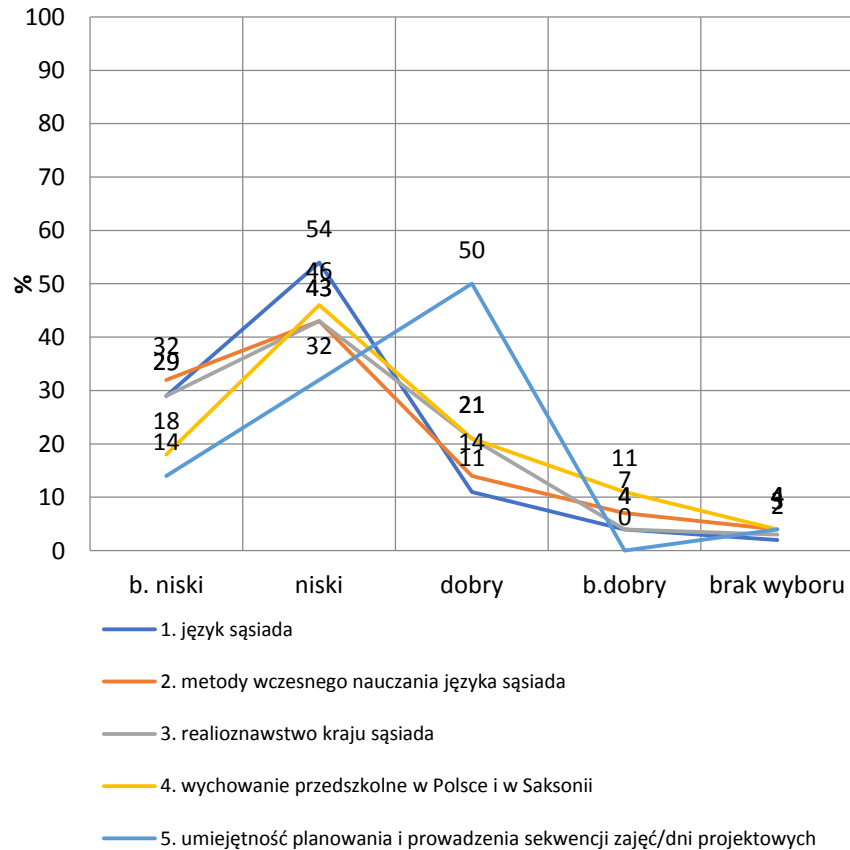
Pytanie 1:						
Proszę określić swój poziom znajomości poniższych zagadnień przed i po udziale w kursie						
przed kursem; % wyborów	b. niski	niski	dobry	b. dobry	brak wyboru	suma %
1. język sąsiada	29	54	11	4	2	100
2. metody wczesnego nauczania języka sąsiada	32	43	14	7	4	100
3. realioznawstwo kraju sąsiada	29	43	21	4	3	100
4. wychowanie przedszkolne w Polsce i w Saksonii	18	46	21	11	4	100
5. umiejętność planowania i prowadzenia sekwencji zajęć/dni projektowych	14	32	50	0	4	100
po kursie; % wyborów						
1. język sąsiada	0	18	71	11	0	100
2. metody wczesnego nauczania języka sąsiada	0	4	68	25	3	100
3. realioznawstwo kraju sąsiada	0	0	68	25	7	100
4. wychowanie przedszkolne w Polsce i w Saksonii	4	0	64	32	0	100
5. umiejętność planowania i prowadzenia sekwencji zajęć/dni projektowych	0	0	46	54	0	100

Samoocena własnych umiejętności językowych oraz innych zagadnień objętych kursem dokonana przez respondentów koresponduje z przyrostem wiedzy i umiejętności wykazany testem wiedzy i umiejętności. Respondenci najczęściej oceniali swoje umiejętności na początku kursu jako niskie i bardzo niskie (łącznie 70% wskazań), jako dobre 23,4% (dot.: umiejętność przeprowadzania dni projektowych). Na końcu kursu wybory respondentów w 92,8% dotyczą oceny swoich umiejętności w kategoriach dobry 63,4% i bardzo dobry (29,4%).

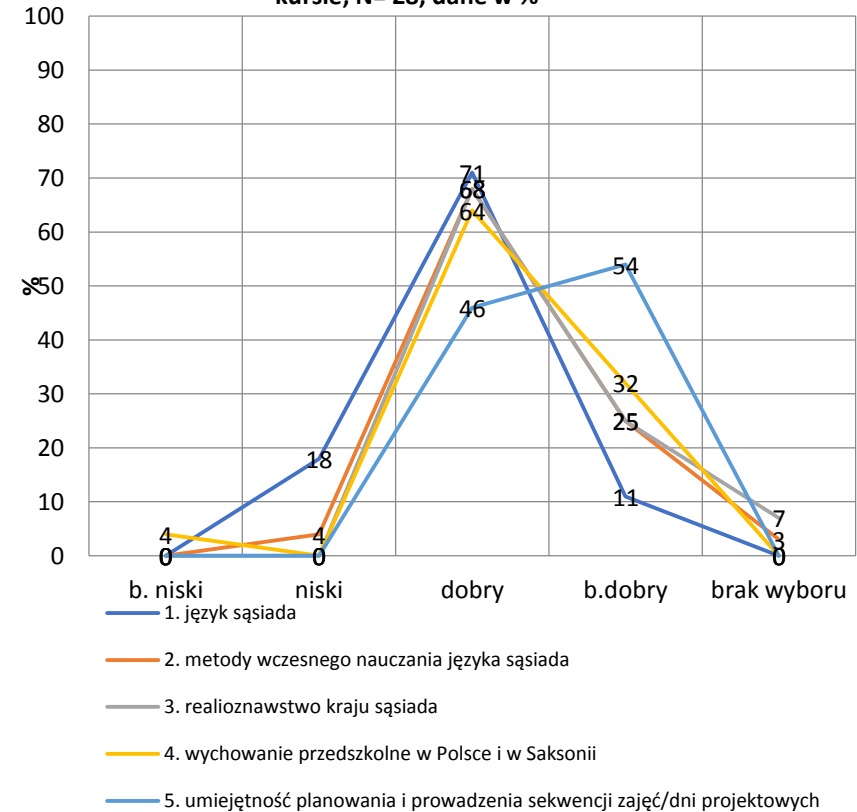
Wykres 4. Samoocena: Proszę określić swój poziom opanowania poniższych umiejętności przed udziałem w kursie

Wykres 5. Samoocena: Proszę określić swój poziom opanowania poniższych umiejętności po udziale w kursie

1. Proszę określić swój poziom znajomości poniższych zagadnień/opanowania poniższych umiejętności przed udziałem w kursie; N= 28, dane w %

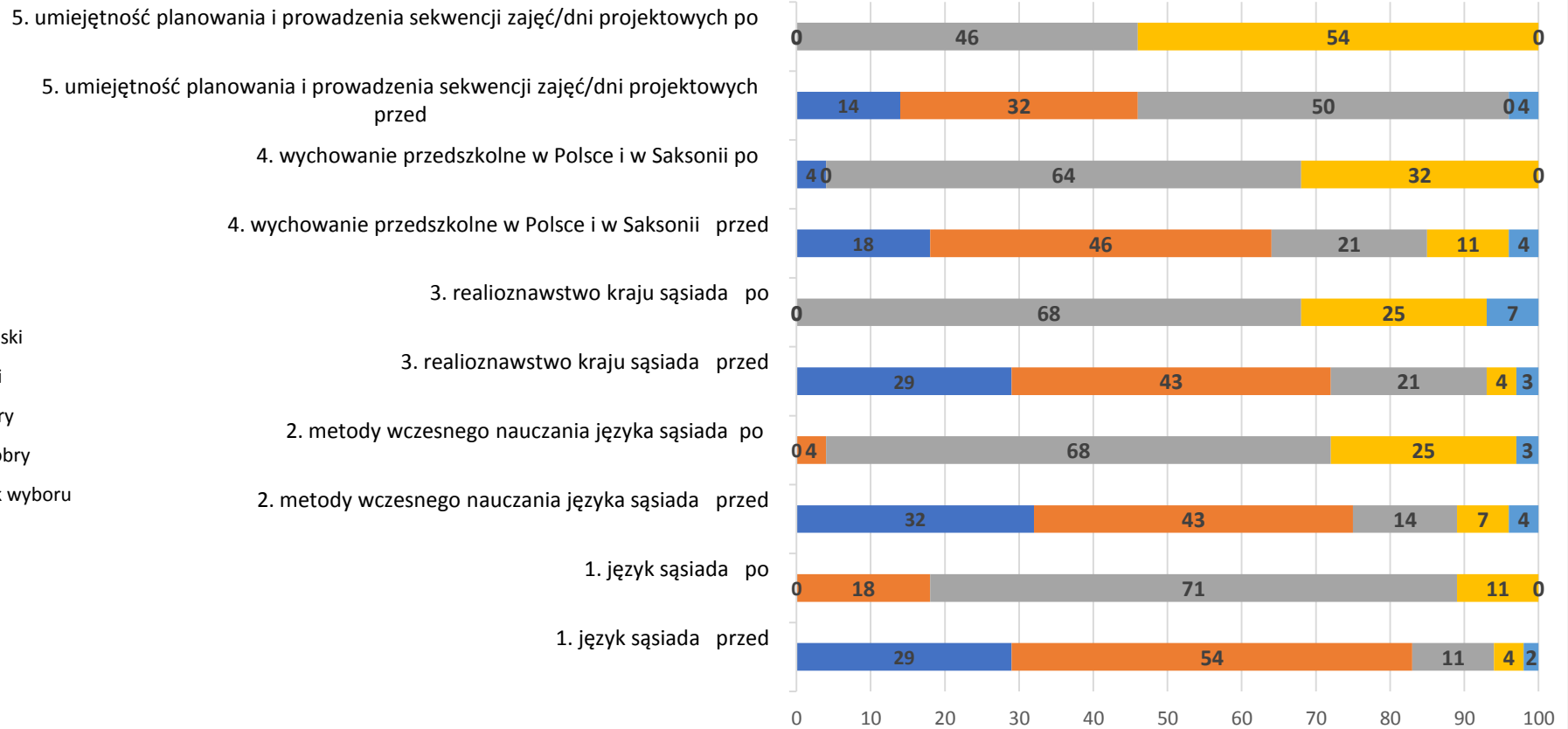

1. Proszę określić swój poziom znajomości poniższych zagadnień/opanowania poniższych umiejętności po udziale w kursie; N= 28, dane w %

Wykres 6 Proszę określić swój poziom znajomości poniższych zagadnień przed i po udziale w kursie

**Pytanie 1: Proszę określić swój poziom znajomości poniższych zagadnień przed i po udziale w kursie,
Porównanie odpowiedzi; N = 28, dane w %**

Wyjazdy studyjne w niemieckich przedszkolach pozwoliły na praktyczne zastosowanie zdobytych kompetencji językowych. Wyjazdy do niemieckich przedszkoli odbyły się 14 oraz 18 maja 2018 r.

Grupy, w których polscy nauczyciele przeprowadzili zajęcia, były zróżnicowane wiekowo: od grupy żłobkowej do grup dzieci siedmioletnich.

Na podstawie dokumentacji wizyt można określić tematykę i cele zajęć, które najczęściej wiązały się z nazwami zwierząt (8), nazwami części ciała (11), pojawiały się również nazwy instrumentów (1), nazwy figur geometrycznych (1), środków lokomocji (1), liczebników (1). Prowadzący formułowali również cele zajęć w sposób bardziej ogólny.

Wykorzystywano piosenki, zabawy ruchowe, nagrania mp3, pacynki, sylwetki zwierząt, chustę animacyjną, materiały plastyczne. W opinii prowadzących sprawdziły się proste treści, łatwe zabawy, działania odwołujące się do wielu zmysłów, np. smakowanie miodu podczas opowiadania o niedźwiadku.

W dokumentacji przeprowadzonych zajęć pojawiły się konkretne uwagi dotyczące modyfikacji, które prowadzący zastosowaliby w kolejnej edycji.

Oto przykładowe wypowiedzi:

(...) mogę w zupełności polecić innym nauczycielkom wykorzystanie polskich piosenek dla dzieci niemieckich. W czasie przygotowywania się do następnych zajęć wezmę pod uwagę zaopatrzenie się, w miarę możliwości, w więcej prawdziwych instrumentów. Skrzypce wzbudziły ogromne zainteresowanie dzieci.

(...) podczas kolejnych zajęć animacyjnych poleciłabym animacje wykorzystujące ruch oraz elementy pokazywania treści zabawy.

(...)(...) materiały dydaktyczne sprawdziły się szczególnie, W przyszłości zrobiłabym więcej wyjazdów do innych przedszkoli sąsiada.

(...)W przyszłości chciałabym nawiązać współpracę z przedszkolem, aby mogli oni zobaczyć zajęcia i sposób ich realizacji w naszym (polskim) przedszkolu

(...)przy poznawaniu kolorów można dodatkowo dać dzieciom zestaw (dla każdego dziecka) kolorowych małych karteczek, by pokazywały dany kolor wraz z nauczycielem

Cel 2. Uwrażliwienie dzieci przedszkolnych na język i kulturę sąsiada oraz wsparcie transgranicznej współpracy przedszkoli na obszarze wsparcia.

Cel ten był realizowany poprzez animacje językowe i wizyty w kraju sąsiada, przeprowadzenie dni projektowych, opracowanie materiałów edukacyjnych.

Źródłem informacji w zakresie realizacji tego celu jest dokumentacja animacji prowadzonych przez Uczestników i Uczestniczki projektu w polskich przedszkolach. Z przeprowadzenia dni projektowych nauczyciele sporządzali informację, z której można dowiedzieć się o liczebności grup objętych działaniem, celach zajęć, treściach, wykorzystanych środkach dydaktycznych i zastosowanych metodach.

Analiza materiału jakościowego tej dokumentacji na podstawie sformułowanych celów zajęć pozwala stwierdzić, że najczęściej dotyczyły one przybliżenia dzieciom zwyczajów kraju sąsiada – Niemiec (cel ten pojawił się 27 razy), informacji związanych z Niemcami (18): flaga, lokalizacja na mapie, symbole (18 razy), nazw części ciała (16), powitania (9). Dzieci polskie poznawały również nazwy kolorów w j. niemieckim (14), zwierząt (11), nazwy instrumentów (3), owoców, warzyw (2).

Dzieci miały okazję poznać zwyczaje niemieckich sąsiadów związane z Wielkanocą (7), Dniem Matki (2), Dniem Dziecka, Bożym Narodzeniem, Dniem Latawca. Poznały symbole szczęścia, zawody, skojarzyły nazwy samochodów produkowane w Niemczech, poznały przepisy kulinarne.

Nauczyciele dbali o atrakcyjność zajęć, wykonywali pomoce, które wykorzystywali podczas zajęć. Wiele z nich zostało dołączonych do dokumentacji projektowej lub zostały wykorzystane w publikacji. Duże zainteresowanie dzieci wzbudziły stosowane zabawki, rekwizyty – symbole krajów sąsiedzkich oraz zielona walizka, przekazana dla polskich przedszkoli przez partnera z Niemiec.

Nauczyciele w swoich sprawozdaniach wskazywali, że dzieci dopominały się o zwiększenie częstotliwości zajęć, porównywały słownictwo języka niemieckiego z angielskim i czeskim, reagowały zainteresowaniem i wzmożoną uwagą na sygnały nauczycieli wskazujące na rozpoczęcie animacji w j. niemieckim. Samodzielnie podejmowały próby śpiewania, nucenia w j. niemieckim.

Przykładowe fragmenty celów zajęć zaczerpnięte ze sprawozdań z dni projektowych:

- *Ptaki; wysłuchanie piosenki i obejrzenie teledysku, Alle meine Entchen; zabawa ruchowa: naśladowujemy ptaki, kolorujemy obrazki z ich wizerunkiem*
- *Poznaję język i kulturę sąsiada; zapoznanie dzieci z językiem, odszukanie na mapie Europy, kolory flagi niemieckiej (utrwalenie); praca plastyczna*
- *Tajemnicza walizka; podczas swobodnych zabaw: flagi sąsiadujących państw, położenie na mapie, powitanie, wykonanie prac plastycznych inspirowanych tematem, wysłuchanie nagrania podstawowych zwrotów (j. niemiecki i j. czeski), zabawa przy niemieckojęzycznej piosence i czytanie książki w j. niemieckim*
- *Osluchanie z piosenką Wenn du richtig; flaga niemiecka, mapa Europy, sylwetkami zwierząt: mysz, biedronka, wykorzystanie piktogramów, zabawy ruchowe przy piosence w j. angielskim, zaciekawienie dzieci imionami brzmiącymi w j. niemieckim, spotkanie z rówieśnikiem - koleżanką uczęszczającą do przedszkola w Niemczech*
- *Święto Latawca; zapoznanie z piosnką Drachen steigen lassen podczas swobodnej zabawy z latawcami, zapamiętały nazwy kolorów w j. niem., (...) Niestety nie było wiatru - dzieci dowiedziały się, że bez wiatru latawiec nie ma jak latać*
- *W krainie muzyki; poznanie nazw wybranych instrumentów muzycznych i pojęć związanych z muzyką w j. niem. (muzyka, nuty, klucz wiolinowy, trąbka, skrzypce, bębenek, flet)*
- *Owoce smaczne i zdrowe; Zabawy wprowadzające nazwy owoców, Zabawa badawcza: smaki, segregowanie owoców, sałatka owocowa; owoce, nagrania*
- *Wielkanocne potrawy i zwyczaje; zapoznanie dzieci z tradycją stukania się jajkami i poszukiwania jajek - tradycjami sąsiada i nazwami niektórych produktów; zabawa, pedagogika zabawy, zabawa dydaktyczna, chusta, jajka, stół z potrawami*
- *Zwyczaje wielkanocne: pieczenie ciasta wielkanocnego, piosenka Backe, backe Kuchen, wymienienie produktów, wskazanie na mapie Niemiec, rozpoznanie flagi, łączenie produktów z ich nazwami w karcie pracy, nazwy zawodów, liczenie w języku sąsiada*
- *Poznajemy język naszych sąsiadów; poznanie zwrotów powitania i pożegnania w j. niemieckim, liczenie do 3 w j. niem. wykorzystanie tablicy interaktywnej*

- *Das bin ich; utrwalenie zwrotów grzecznościowych w j. niemieckim, doskonalenie umiejętności przedstawiania się, zapoznanie dzieci z wierszykiem*
- *Słuchanie bajki Bambis erstet Winter; słuchanie bajki czytanej w j. niem. przez rodzica, nazywanie pór roku w j. niemieckim, rozpoznawanie pór roku na obrazku;*

W dokumentacji dni projektowych nauczyciele i nauczycielki prowadzące zajęcia zapisywali uwagi dotyczące zmian, które chcieliby wprowadzić podczas kolejnej realizacji tematu:

- *Przed wykonaniem przez dzieci domów, następnym razem wybrałabym się z podopiecznymi na spacer w celu przyjrzenia się budynkom, omówienia ich konstrukcji. Wprowadziłabym opowieść ruchową na temat budowy domu.*
- *metoda oglądowa sprawdziła się (...) w ramach zajęć wybraliśmy się na spacer w celu obserwacji zwierząt występujących w piosence. Następnym razem wprowadziłabym zajęcia z sensoryki, tj. dotykanie oraz tworzenie różnych faktur materiałów: sierści, piór zwierząt*
- *dzieci zainteresowane , szczególnie myszką która przyniosła piosenkę, teraz gdy tylko wezmę ja w rękę, wiedzą, że będzie j. niemiecki, (...) Już po pierwszym dniu wiele dzieci kojarzyło nazwy kolorów w j. niem., Nazwy zawodów trudno było dzieciom zapamiętać, ale dopasowywały kolor do odpowiedniego zawodu.*
- *... Dzieciom w szczególności spodobały się zwierzątka - przedstawiciele krajów sąsiednich. W przyszłości na zajęcia związane z nauką języka zaprosiłabym do czynnego udziału rodzimego użytkownika języka kraju sąsiada*
- *... mogę w zupełności polecić innym nauczycielom wykorzystywanie piosenek dla dzieci w j. niemieckim. W czasie przygotowywania się do następnych zajęć wezmę pod uwagę ilość poznawanych słówek, ponieważ zbyt duża ich ilość na raz może być nieprzyswojona przez wszystkie dzieci*
- *Na przyszły raz wykonałabym wcześniej koła potrzebne do wykonania rożków obfitości, wycinanie na zajęciach zajmuje za dużo czasu. Bardzo przydatne były cukierki, które powrzucałam dzieciom do mini rożków obfitości*
- *(...) Wykorzystanie pluszowego zająca okazało się trafionym pomysłem (...) doskonałym pomysłem był też słodki poczęstunek, nagradzający zaangażowanie dzieci w zajęcia. Przy kolejnej realizacji scenariusz starałabym się zaplanować*

poszukiwanie słodyczy w terenie, gdyż sala przedszkolna bardzo ogranicza dzieci ruchowo.

- W przyszłości chciałabym nawiązać współpracę wymienną z niemieckimi przedszkolami i połączyć zajęcia z dziećmi niemieckimi*
- Podczas tych zajęć dzieci chciały poznać większą ilość nazw kolorów w j. niemieckim. Dlatego w przyszłości chcę wprowadzić większą liczbę nazw kolorów. Jedynym minusem zajęć był brak wiatru (...) Polecam zajęcia przeprowadzić na jesień - tak jak jest obchodzone święto latawca u sąsiadów*
- Podczas zajęć szczególnie sprawdziły się pacynki chłopców oraz postać chłopca, do której dzieci dopasowywały części ciała. Poleciłabym na przyszłość wykorzystanie większej ilości zabaw na zasadzie porównywania, np.. na obrazku części ciała - napis w j. polskim i napis w języku niemiecki, przeprowadzić zabawę typu: Obrazki do pary*
- (...) w przyszłości można wzbogacić zajęcia o grę w karty na zasadzie fiszek obrazkowych dla dzieci*

Uwagi prowadzących zajęcia były bardzo zróżnicowane i ukierunkowane na ocenę zastosowanych rozwiązań metodycznych i organizacyjnych, refleksję na temat postępów dzieci. Poniżej zestawienie częstotliwości pojawiających się kategorii:

Konkretne rozwiązania na przyszłość	16
Wykorzystanie pomocy i rekwizytów	6
Postęp dzieci w zakresie wiedzy	10
Sposób prowadzenia zajęć	7
Pojawiające się trudności	5
Uwagi o charakterze ogólnym	28

Przykładowe wypowiedzi nauczycielek i nauczycieli:

oczekiwanie dzieci na zajęcia, pozytywne skojarzenia związane z zajęciami:

- dzieci zainteresowane , szczególnie myszką która przyniosła piosenkę, teraz gdy tylko wezmę ja w rękę, wiedzą, że będzie j. niemiecki, (...) Już po pierwszym dniu wiele dzieci kojarzyło nazwy kolorów w j. niemieckim*
- Wszystkie zastosowane przeze mnie materiały dydaktyczne były potrzebne - najważniejsze kolorowanka flagi Polski i Niemiec - dzieci utrwaliły sobie wygląd obu flag.*

Zastosowana zabawa "pociąg" pomogła utrwalić sposoby witania się w j. niemieckim. zajęcia odbywały się w poniedziałek i od tego dnia dzieci codziennie witały się w języku sąsiada z nauczycielem oraz kolegami. Polecam: utrzymywać codziennie uwrażliwienie na języki inne niż polski,

- *dzieci chętnie powtarzają za nauczycielem nazwy owoców w języku niemieckim, Same odnalazły nazwy, które się powtarzają w obu językach.*
- *(...) Porównywały nazwy w języku niemieckim z nazwami w języku angielskim. szybko zapamiętywały i dopytywały o inne, dodatkowe nazwy kolorów*
- *dzieci szybko odkryły podobieństwa i różnice w zabawie ze śpiewem w j polskim i niemieckim. Opanowały i reagowały na słowa: Maus, Katze, Lach, Burzel, Falle. Starsze dzieci proszą o zapisanie słów na tablicy.*
- *(...) polecam innym nauczycielom korzystanie z zawartości walizki jak również tego typu pomocy wykonanych własnoręcznie, nieograniczanie się tylko do zabaw w j. niemieckim. Język czeski jest dla nich bardzo ciekawy, rozumieją wiele zwrotów. W przyszłości włączyłabym do zajęć rodzimego użytkownika języka, chociaż moje doświadczenie zdobyte w trakcie przeprowadzonych zajęć wskazuje, że odtworzenie nagrałego przez Czeszkę tekstu bardzo zaciekało dzieci i jest to jedna z możliwości prezentacji języka*

nabycie, rozwinięcie konkretnych umiejętności:

- *Dzieci bez problemu odgadły, do którego sąsiada należy flaga. Do odnalezienia Niemiec na mapie potrzebowały wskazówek nauczyciela. Nazwy kolorów utrwaliły bardzo szybko. Podczas zajęć plastycznych dzieci potrafiły wymienić kolory w języku sąsiada*
- *(...) Wykazały się umiejętnością i wiedzą na temat Niemiec, znały barwy, nazwy klubów piłkarskich, opowiadały o kraju sąsiada, o pracy rodziców w Niemczech*
- *(...) Prawidłowo dobierały kolory do postaci. Bezbłędnie reagowały na sygnały w zabawie, potrafiły przy pomocy nauczyciela nazwać osoby mające ubrania w danym kolorze*

zainteresowanie kulturą sąsiednich krajów, zainteresowanie kontaktem z osobą władającą językiem niemieckim,

- *Dzieciom w szczególności spodobały się zwierzątka - przedstawiciele krajów sąsiednich. W przyszłości na zajęcia związane z nauką języka zaprosiłabym do czynnego udziału rodzimego użytkownika języka kraju sąsiada*
- *Największą frajdę sprawiła dzieciom zabawa z chustą animacyjną (...). W pełni wykorzystano monitor interaktywny do pokazania kraju sąsiada: granice, stolica, miasto Górlitz na podstawie otrzymanych prospektów wizyty w marcu*
- *. W tych dniach odwiedziła grupę dziewczynka, która uczęszcza do przedszkola niemieckiego, opowiadała dzieciom o zajęciach w przedszkolu za granicą.*

W pytaniu nr 5 ankiety końcowej kursu respondenci wskazali modyfikacje, które wprowadzą w swojej pracy. Zdecydowanie najczęściej wymieniali zwiększenie zakresu kontaktu z językiem i zwyczajami (18 wskazań z 26 odpowiadających), wprowadzenie zmian w organizacji pracy: utworzenie oddziału z językiem niemieckim, jeden dzień „niemiecki” w przedszkolu, prowadzenie animacji w języku niemieckim.

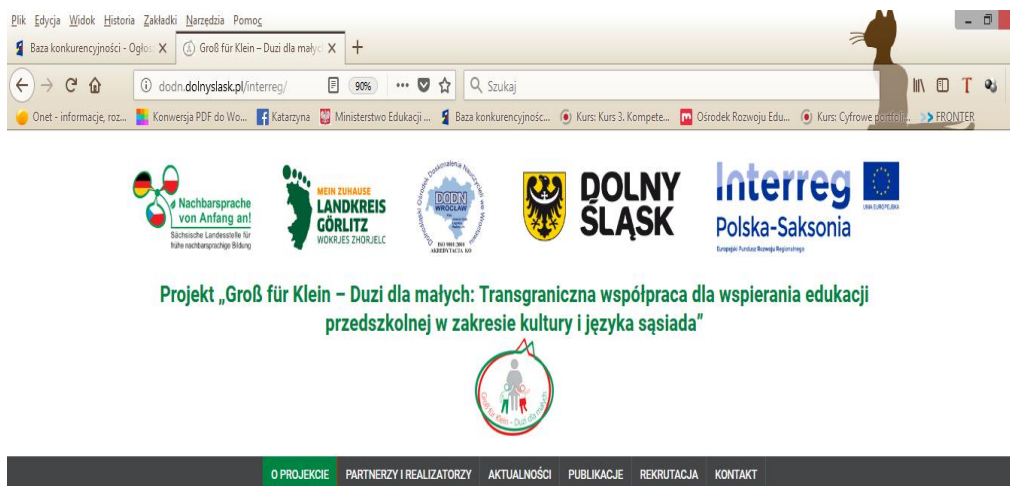
Respondenci deklarowali również zamiar nawiązania współpracy z niemieckim przedszkolem, systematyczne korzystanie z poznanych metod, wprowadzanie zabaw w j. niemieckim, pozwolenie dzieciom w polskich przedszkolach na więcej swobody i samodzielności.

Przytoczone opisy zachowania dzieci, ich pozytywna reakcja na język niemiecki, stawianie pogłębiających pytań w zakresie tematu, postawa podczas zajęć są dowodem na zrealizowanie celu: uwrażliwienie dzieci na język i kulturę kraju sąsiada. Postawa nauczycieli: otwarta, zaangażowana i skłonna do refleksji mogła sprzyjać kształtowaniu się takich postaw u dzieci.

Cel 3. Podwyższenie świadomości lokalnej społeczności o specyficznych potencjałach wczesnej edukacji interkulturowej na obszarze wsparcia oraz wzmocnienie transgranicznej wymiany doświadczeń

Cel ten był realizowany poprzez przygotowanie i opublikowanie materiałów edukacyjnych, przeprowadzenie konferencji, spotkań informacyjnych z udziałem lokalnej społeczności, prowadzenie strony internetowej projektu, udostępnianie na niej publikacji i prezentację produktów.

Rysunek 1 Strona www projektu

Tytuł projektu:

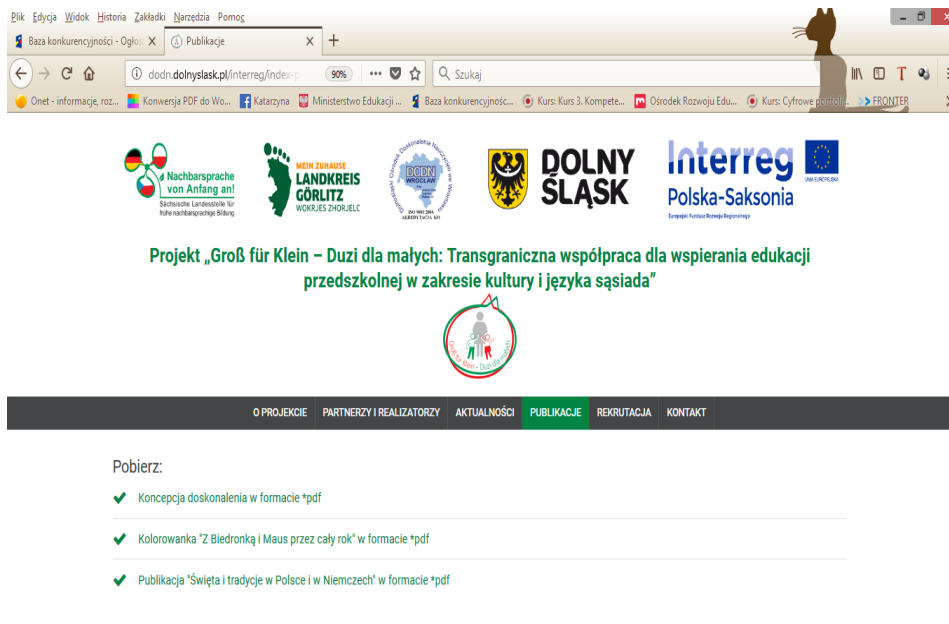
Groß für Klein – Duzi dla małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada

Projekt współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020

Oś priorytetowa III – Edukacja transgraniczna

Strona internetowa projektu była prowadzona systematycznie, aktualizowana, czytelna i dostępna na stronie Dolnośląskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu.

Rysunek 2 Strona www projektu: publikacje

Strona internetowa projektu.

Upowszechnienie publikacji *Koncepcji doskonalenia*, *Kolorowanki*, *Święta i tradycje w Niemczech i w Polsce*.

Rysunek 3 Strony tytułowe publikacji i materiałów opracowanych w projekcie

Strony tytułowe publikacji opracowanych w projekcie i upowszechnionych na stronie internetowej.

Polsko – niemiecka publikacja dla przedszkoli zawiera różnorodne propozycje i materiały dydaktyczne. Można w niej odnaleźć kolorowanki, piosenki, wiersze, przepisy kulinarne. Scenariusze zajęć oparto na polskich i niemieckich świętach: Nory Rok, Karnawał, Dzień Babci, Dziadka, Tłusty Czwartek, Wielkanoc, Marzanna, Prima aprilis, Dzień Matki, Dzień Dziecka, Rożek obfitości, Święto latawca, Adwent, Św. Marcin, Mikołaj, Boże Narodzenie. Integralną częścią publikacji jest płyta CD, zawierająca nagrania tekstów, co zwiększa jej użyteczność dla nauczycieli.

Do realizacji celu przyczyniło się włączenie rodziców dzieci w działania prowadzone w przedszkolach. Rodzice uczestniczyli w zajęciach, wspólnie z dziećmi wykonywali pacynki, słuchali wypowiedzi dzieci w j. niemieckim.

Ilustracją tego działania są przytoczone przykładowe wypowiedzi nauczycieli zawarte w dokumentacji:

- (...) szybko zapamiętały zwroty powitania i pożegnania. pytały o nazwy zabawek w j. niem., zapamiętanymi nazwami chwaliły się przed bliskimi, kiedy były odbierane z przedszkola.

- (...) chętnie powtarzały nazwy zwierząt, naśladowały odgłosy, **Bo zajęciach chwaliły się rodzicom nowymi umiejętnościami i wiadomościami**
- **swobodna zabawa (...) była bardzo pozytywnie odebrana zarówno przez rodziców jak i dzieci.**
- Utrwalenie wiadomości na temat żaby, myszy i biedronki jako mieszkańców łąki. Słuchanie opowiadania (...). **wykonanie pacynek (kukietek) wspólnie z rodzicami.** (...) Wspólna praca z rodzicami sprawiła dzieciom przyjemność.
- **Rodzice mogli obserwować swoje dzieci podczas zdobywania wiedzy**

Zagadnienia związane z potrzebą wczesnego nauczania języków obcych oraz języka sąsiada przybliżyło spotkanie informacyjne dla dyrektorów, nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz organów prowadzących placówki przedszkolne, podczas którego zostały zaprezentowane założenia projektu i jego znaczenie dla upowszechnienia wczesnego nauczania języka obcego.

Zarówno rozpoczęcie projektu, jak i podsumowanie jego pierwszej części w Görlitz, było wyjątkowym wydarzeniem dla lokalnej społeczności, a o jego randze świadczyła obecność przedstawicieli lokalnych oraz wojewódzkich władz samorządowych ze strony niemieckiej i polskiej.

Z zainteresowaniem społeczności spotkała się konferencja specjalistyczna, w której wzięło udział ponad stu uczestników, nie tylko z obszaru wsparcia. Wśród osób uczestniczących, obok nauczycieli przedszkoli i dyrektorów, znaleźli się przedstawiciele samorządów lokalnych, rodziców, świata nauki, uczelni, Euroregionów, Sejmiku Dolnośląskiego, Urzędu Marszałkowskiego, Kuratorium Oświaty we Wrocławiu, Saksońskiego Ministerstwa Edukacji, Biura Łącznikowego Wolnego Państwa Saksonia. Podczas obrad zastanawiano się nad korzyściami, jakie przynosi znajomość języka i kultury sąsiada na obszarach przygranicznych, przywoływano przykłady dobrych praktyk.

Poprzez popularyzację wiedzy, upowszechnianie publikacji, wielowątkowe dyskusje, wymianę doświadczeń nastąpiło podniesienie świadomości uczestników na temat znaczenia wczesnego nauczania języka obcego oraz uwrażliwienie na tę tematykę.

III. Jak przebiegała realizacja poszczególnych zadań projektowych i jakie zmiany nastąpiły lub zostały zainicjowane?

Ocena realizacji zadań i celów projektu Groß für Klein – Duży dla Małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada

Tabela 3 Zestawienie stanu wykonania zadań przez polskiego partnera w I edycji projektu (na podstawie dokumentacji sprawozdawczej)

ZADANIE 1 . DOSKONALENIE PERSONELU PEDAGOGICZNEGO PRZEDSZKOLI.		
Działania projektowe	wartość wskaźnika	ocena stanu realizacji
1. opracowanie, analiza i przeprowadzenie modułowego polsko - niemieckiego doskonalenia	0,5	zrealizowano
2. przeprowadzenie wspólnych polsko - niemieckich warsztatów interkulturowych (językowych i metodycznych)	2	zrealizowano
3. przygotowanie, opracowanie i publikacja polsko - niemieckich publikacji metodycznych dla przedszkoli wraz z płytami CD z piosenkami i wierszami w obu językach "Święta i tradycje w Polsce i w Niemczech"	0,5	zrealizowano
Grupy docelowe i produkty projektu		
nauczyciele	31	zrealizowano
innowacyjna polsko - niemiecka koncepcja doskonalenia nauczycieli wychowania przedszkolnego	0,5	zrealizowano
interkulturowe warsztaty językowe realizowane w tandemach (gry miejskie)	1	zrealizowano
interkulturowe warsztaty metodyczne	1	zrealizowano
polско - niemieckie metodyczne publikacje dla przedszkoli z płyta CD "Święta i tradycje w Polsce i w Niemczech "	0,5	zrealizowano
ZADANIE 2 EDUKACJA INTERKULTUROWA W PRZEDSZKOLACH		
Działania projektowe	wartość wskaźnika	ocena stanu realizacji
1. Przeprowadzenie dni projektowych na temat kraju sąsiada w uczestniczących w projekcie przedszkolach	100	zrealizowano
2. Przeprowadzenie animacji językowych w języku sąsiada w ramach	28	zrealizowano

wizyt studyjnych w przedszkolach kraju sąsiedniego		
3. Opracowanie materiałów edukacyjnych dla dzieci przedszkolnych na temat krajów sąsiedzkich (publikacja)	1	zrealizowano
4. Wzajemne wizyty studyjne w przedszkolu w kraju sąsiada	28	zrealizowano
5. Wydanie materiałów edukacyjnych dla dzieci przedszkolnych na temat krajów sąsiedzkich (kolorowanka)	1 plan	zrealizowano
Grupy docelowe i produkty projektu		
dzieci przedszkolne	894 (603 PL; 291 DE)	zrealizowano
nauczyciele	31	zrealizowano
rodzice	we wniosku nie ustalono	zrealizowano
dni projektowe na temat kraju sąsiada	100	zrealizowano
animacje językowe w języku sąsiada	28	zrealizowano
materiały dydaktyczne dla dzieci przedszkolnych (kolorowanki na temat obu krajów sąsiedzkich - Polski i Niemiec)	1	0
ZADANIE 3 ZAANGAŻOWANIE LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI		
Działania projektowe	wartość wskaźnika	ocena stanu realizacji
Przeprowadzenie polsko - niemieckich konferencji fachowych	1	zrealizowano
Przeprowadzenie spotkań informacyjnych	1	zrealizowano
Opracowanie i upowszechnienie materiałów informacyjnych (np.. Ulotki, broszury, plakaty, w nakładzie łącznie 5000 szt.)	5	zrealizowano
Udostępnienie informacji i materiałów na stronach internetowych	1	zrealizowano
Artykuły w prasie i mediach internetowych	8	zrealizowano
Udostępnienie w Internecie przygotowanych publikacji do pobrania	2	zrealizowano
Prezentacja produktów projektu na regionalnych i ponadregionalnych wydarzeniach	4	zrealizowano
Grupy docelowe i produkty projektu		
nauczyciele wych. przedszkolnego, dyrektorzy przedszkoli, organy prowadzące przedszkola, pracownicy wydziałów edukacji urzędów gmin i miast na obszarze wsparcia, saksońskie szkoły kształcące w zawodzie nauczyciel wychowania przedszkolnego, rodzice	104	zrealizowano

nauczyciele wychowania przedszkolnego, dzieci z przedszkoli na obszarze wsparcia, czerpiące korzyści z ulepszonej oferty edukacyjnej		zrealizowano
polско - niemieckie konferencje fachowe	1	zrealizowano
odrębne zakładki na stronach internetowych DODN i LaNa (w języku polskim i niemieckim)	2	zrealizowano
komplet materiałów informacyjnych w języku polskim i niemieckim	1	zrealizowano
artykuły w polskiej i niemieckiej prasie lokalnej i mediach internetowych	8	zrealizowano

Założone rezultaty i cele projektu zostały zrealizowane.

1. Dzięki realizowanemu w projekcie polско-niemieckiemu doskonaleniu uczestniczący polscy i saksońscy nauczyciele wychowania przedszkolnego wyposażeni zostali w znajomość języka sąsiada, wiedzę o kraju sąsiada oraz metodyczne umiejętności realizowania sekwencji zajęć w zakresie języka sąsiada w codziennej praktyce przedszkolnej. Ukończyli kurs w ustalonym wymiarze godzin, obejmujący przewidziane programem aktywności, uzyskali certyfikaty.
2. Nauczyciele stosują nabyte umiejętności w codziennej pracy w przedszkolu, zwłaszcza podczas dni projektowych i w ramach animacji językowych. Informację o charakterze i jakości działań można odczytać ze sprawozdań z dni projektowych.
3. Dzieci zostały uwrażliwione na język i kulturę kraju sąsiada, zaś środowisko rodzinne dzieci i lokalna społeczność na potencjał wczesnego nauczania języka sąsiada. Wzrosło zainteresowanie dzieci językiem niemieckim, do aktywności w przedszkolach zostali włączeni rodzice. Spotkania informacyjne oraz konferencja specjalistyczna adresowane do szerokiego kręgu odbiorców pozwoliły na prezentację rozwiązań w zakresie wczesnego nauczania języków obcych, a tym samym zwróciły uwagę na znaczenie tego działania dla rozwoju regionu.
4. Została podniesiona jakość oferty edukacyjnej w przedszkolach na obszarze wsparcia. Wprowadzono nowe formy aktywności, elementy poznawania języka i kultury kraju sąsiada. Podniesienie kompetencji nauczycielek i nauczycieli wychowania przedszkolnego przełożyło się na jakość i atrakcyjność, innowacyjność zajęć. Nauczyciele wysoko ocenili zajęcia, ich organizację i zmiany w zakresie własnych umiejętności językowych. Wykazali

refleksyjność nad zastosowanymi przez siebie rozwiązaniami metodycznymi, zaproponowali wiele wartościowych i rozwojowych rozwiązań, które mogą być wykorzystane na poziomie indywidualnym, instytucji oraz projektu.

5. Współpraca i wymiana doświadczeń uczestników w ramach działań projektowych (warsztaty, wizyty studyjne, konferencje fachowe etc.) przyczyniły się do nawiązania i zacieśniania kontaktów, otwarcia przedszkoli i rozwoju zdolności nauczycieli do transgranicznej współpracy. Nauczycieli i nauczyciele nawiązali znajomości, poznali zasady i kontekst kulturowy współpracy, dostrzegli potencjał tkwiący w wymianie doświadczeń, niektórzy podjęli rozmowy w zakresie sformalizowania porozumień. Zarówno współpraca jak i możliwość udziału w projekcie zostały wysoko ocenione przez uczestników, wszyscy poleciliby koleżankom i kolegom udział w projekcie.
6. Polsko-niemieckie publikacje metodyczne dla przedszkoli wypracowane w ramach działań projektowych oraz tematyczne strony internetowe są dostępne dla wszystkich przedszkoli i lokalnej społeczności na obszarze wsparcia. Zostały upowszechnione w formie zwartej publikacji oraz umieszczone na stronie internetowej projektu. Tym samym mogą być szeroko stosowane w praktyce przedszkolnej, przyczyniając się do rozwoju wspólnej polsko-saksońskiej oferty edukacyjnej w obszarze wychowania przedszkolnego

Najważniejsze wydarzenia w projekcie:

- 15 września 2017 r. w jeleniogórskiej filii Dolnośląskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu odbyło się spotkanie informacyjne dla dyrektorów, nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz organów prowadzących placówki przedszkolne. Podczas spotkania zostały zaprezentowane założenia projektu i jego znaczenie dla upowszechnienia wczesnego nauczania języka obcego. W spotkaniu wzięło udział 40 osób z obszaru wsparcia oraz przedstawiciel Wspólnego Sekretariatu PL-SN z Wrocławia.
- 26 września 2017 r. w Muzeum Historii i Kultury w Görlitz odbyło się uroczyste podpisanie umowy partnerskiej projektu „Groß für Klein – Duzi dla małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada”. Na tę ważną uroczystość przyjechali przedstawiciele Samorządu Województwa Dolnośląskiego: Członek Zarządu Województwa Dolnośląskiego, dyrektor Departamentu Spraw Społecznych Urzędu Marszałkowskiego, dyrektor

Wydziału Edukacji i Nauki UMWD, radni Województwa Dolnośląskiego,. Obecni byli przedstawiciele lokalnych władz samorządowych, Saksońskiego Ministerstwa Oświaty, LaNa, Wspólnego Sekretariatu PL- SN 2014-2020 oraz inni goście. Uczestnicy tego wydarzenia zgodnie podkreślali wagę nauki języka kraju sąsiedniego już od najmłodszych lat.

- 18 i 19 października 2017 roku w Dolnośląskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu Filia w Jeleniej Górze rozpoczęły się zajęcia dydaktyczne dla beneficjentów projektu – nauczycieli wychowania przedszkolnego. Obie grupy – średniozaawansowana i początkująca – uczestniczyły w spotkaniach odpowiednio we środy i czwartki.
 - 4 XII 2017 r. robocza wizyta niemieckich partnerów z LaNa, którzy przywieźli materiały promocyjne: plakaty, baner, ulotki, teczki oraz inne gadżety.
 - 13 stycznia 2018 roku odbyły się warsztaty metodyczne
 - 26 stycznia 2018 roku w Jeleniej Górze odbyły się: spotkanie integracyjne polsko - niemieckie oraz konferencja specjalistyczna, w której wzięło udział ponad stu uczestników, nie tylko z obszaru wsparcia. Wśród osób uczestniczących, obok nauczycieli przedszkoli i dyrektorów, znaleźli się przedstawiciele samorządów lokalnych, rodziców, świata nauki, uczelni, Euroregionów, Sejmiku Dolnośląskiego, Urzędu Marszałkowskiego, Kuratorium Oświaty we Wrocławiu, Saksońskiego Ministerstwa Edukacji, Biura łącznikowego Wolnego Państwa Saksonia.
- Podczas obrad zastanawiano się nad korzyściami, jakie przynosi znajomość języka i kultury sąsiada na obszarach przygranicznych. Wystąpienia prelegentów przybliżyły uczestnikom znaczenia nauczania języka sąsiada już w przedszkolu. Podkreślono, że już od najmłodszych lat dzieci na obszarach pogranicznych powinny poznawać z różnych perspektyw język i kulturę kraju sąsiedniego. Istotnym punktem konferencji była wymiana doświadczeń dyrektorów placówek po obu stronach Nysy, którzy od lat prowadzą współpracę z przedszkolami z kraju sąsiedniego. Z polskiej strony o swoich wieloletnich praktykach opowiedziała dyrektor MP nr 14 w Jeleniej Górze, o współpracy z polskimi i czeskimi przedszkolami opowiedzieli przedstawiciele przedszkoli „Kinderschloss Sonnenschein“ i „Schlumpfenhaus“ w Neißeau.
- 16 marca 2018 r. w Görlitz, miało miejsce spotkanie, w którym wzięło udział 40 nauczycieli i nauczycielek wychowania przedszkolnego. Niemiecki Partner zaprosił

nas do współpracującego z nim Zespołu Szkół Zawodowych „Christoph Lüders“ Görlitz (BSZ). Spotkanie obejmowało grę miejską oraz interkulturowe warsztaty metodyczne, podczas których uczestnicy pracowali w polsko-niemieckich grupach nad scenariuszami do publikacji „Święta i tradycje w Polsce i Niemczech”.

- W ramach wizyt studyjnych 14.05.2018 r. oraz 18.05. 2018 r. polscy uczestnicy przeprowadzili animacje w języku polskim w w ośmiu przedszkolach po niemieckiej stronie granicy.

Polscy nauczyciele wychowania przedszkolnego - uczestnicy naszego projektu - odwiedzili w tych dniach następujące placówki na terenie Niemiec/Saksonii: przedszkole „Schlumpfenhaus“/„Smerfowy Dom” w Neißeau/Deschka, polsko – niemieckie przedszkole "Kinderschloss Sonnenschein"/„Zamek Dziecięcy Promyczek” w Neißeau/Krauscha, przedszkole "Sonnenhügel"/„Słoneczne Wzgórze” w Rothenburgu, przedszkole „Bergpiraten“/„Piraci Górscy” w Bad Muskau, polsko – niemieckie przedszkole "St. Franziskus"/„Święty Franciszek” w Ostritz, przedszkole "Hutbergzwerge" /„Górskie Krasnale” w Schönau-Berzdorf, przedszkole "Benjamin Blümchen"/„Słoń Benjamin Kwiatuszek” oraz przedszkole katolickie "Zum heiligen Schutzengel"/„Pod Wezwaniem Świętego Anioła Stróża” mające swoją siedzibę Görlitz

- 25 maja 2018 r.: gra miejska w Jeleniej Górze
- 5 czerwca 2018 r. rewizyta niemieckich uczestniczek projektu „Groß für Klein – Duzi dla małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada” w polskich placówkach
- 22 czerwca 2018 r. w Ratuszu w Görlitz odbyło się uroczyste zakończenie I edycji projektu „Groß für Klein – Duzi dla małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada”. Wzięło w nim udział wielu znakomitych gości oraz polscy i niemieccy uczestnicy projektu.
- Doskonalenie w pierwszej edycji ukończyło 31 nauczycieli pracujących na terenie powiatu jeleniogórskiego, kamiennogórskiego, lwóweckiego, bolesławieckiego i lubańskiego.
- Powstała wspólna publikacja metodyczna przydatna dla nauczycieli z obu stron Nysy, pod tytułem „Święta i tradycje w Polsce i w Niemczech”, kolorowanka dla maluchów oraz wspólna innowacyjna koncepcja doskonalenia na poziomie przedszkolnym.

Nauczyciele z obu krajów współpracowali nad opracowaniem wspólnych materiałów edukacyjnych, wykorzystując platformę e-learningową.

Wprowadzone zmiany i modyfikacje dotyczyły arkuszy informacyjnych wypełnianych przez nauczycielki i nauczycieli na temat działań w przedszkolach oraz scenariuszy przygotowywanych do publikacji. Uczestnicy byli informowani o zmianach na bieżąco, do komunikacji służyła platforma edukacyjna Fronter oraz bezpośrednie kontakty z realizatorami projektu.

Opinie Uczestników dotyczące oceny projektu

Tabela przedstawia zestawienie opinii respondentów wyrażonych w ankiecie końcowej na temat działań projektowych.

Tabela 4 Opinie Uczestników dotyczące oceny projektu, N=28, dane w %

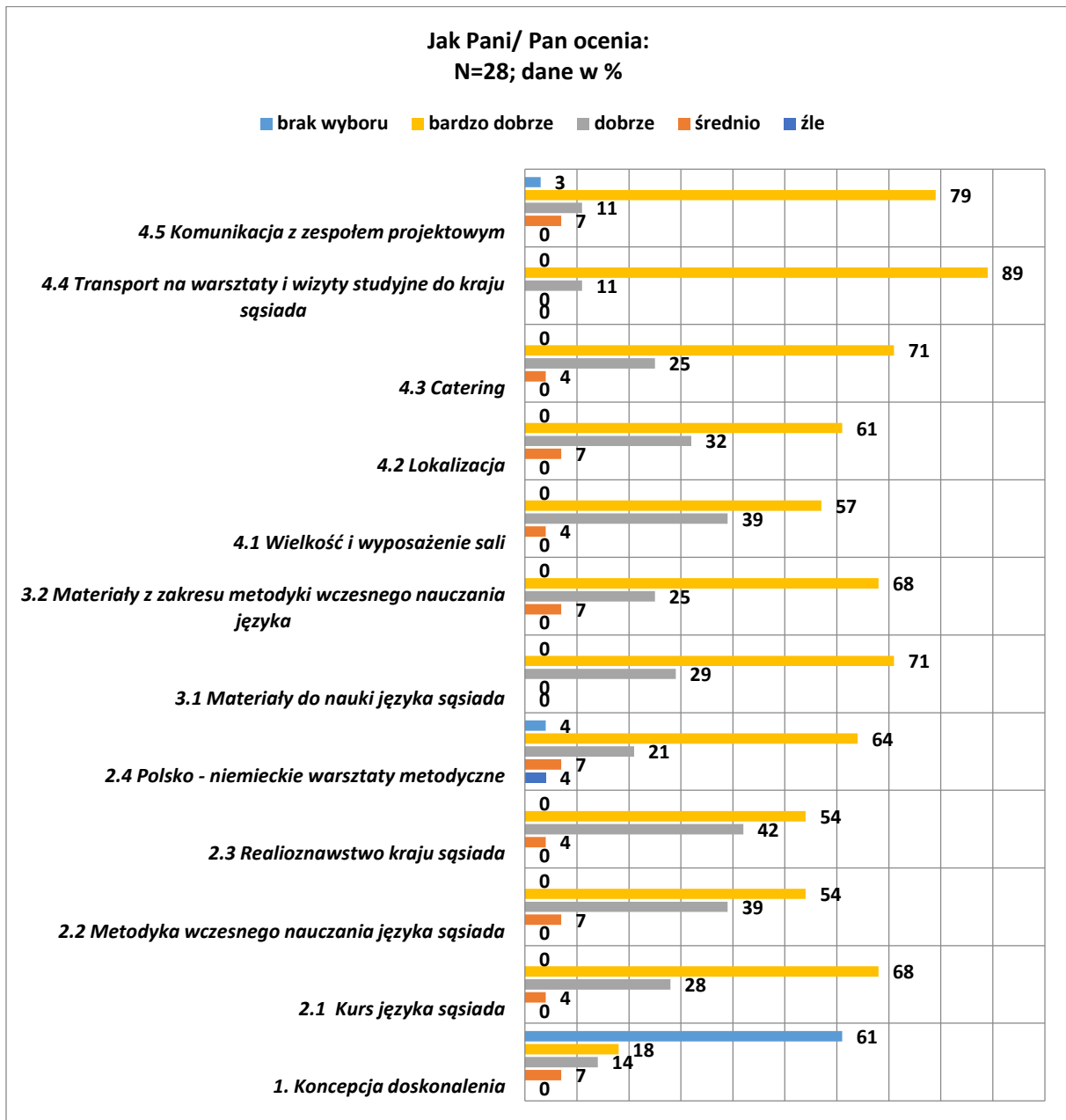
	Jak ocenia Pani/Pan:	źle	średnio	dobrze	bardzo dobrze	brak wyboru	%
	1. Koncepcja doskonalenia	0	7	14	18	61	100
zajęcia:	2.1 Kurs języka sąsiada	0	4	28	68	0	100
	2.2 Metodyka wczesnego nauczania języka sąsiada	0	7	39	54	0	100
	2.3 Realioznawstwo kraju sąsiada	0	4	42	54	0	100
	2.4 Polsko - niemieckie warsztaty metodyczne	4	7	21	64	4	100
materiały	3.1 Materiały do nauki języka sąsiada	0	0	29	71	0	100
	3.2 Materiały z zakresu metodyki wczesnego nauczania języka	0	7	25	68	0	100
organizacja	4.1 Wielkość i wyposażenie sali	0	4	39	57	0	100
	4.2 Lokalizacja	0	7	32	61	0	100
	4.3 Catering	0	4	25	71	0	100
	4.4 Transport na warsztaty i wizyty studyjne do kraju sąsiada	0	0	11	89	0	100
	4.5 Komunikacja z zespołem projektowym	0	7	11	79	3	100

Wypowiedzi dotyczące **koncepcji doskonalenia** udzieliło 39% badanych, co trudno uznać za podstawę do formułowania ocen i wniosków w zakresie modyfikacji.

Wysoko zostały ocenione wszystkie działania projektowe, w których uczestniczyli respondenci, a więc zajęcia, materiały oraz organizacja. Najwięcej wskazań w ocenie *bardzo dobrze* uzyskały: *Transport na warsztaty i wizyty studyjne do kraju sąsiada* (89%), *Komunikacja z zespołem projektowym* (79%), *Catering*, *Materiały do nauki języka sąsiada* (71%).

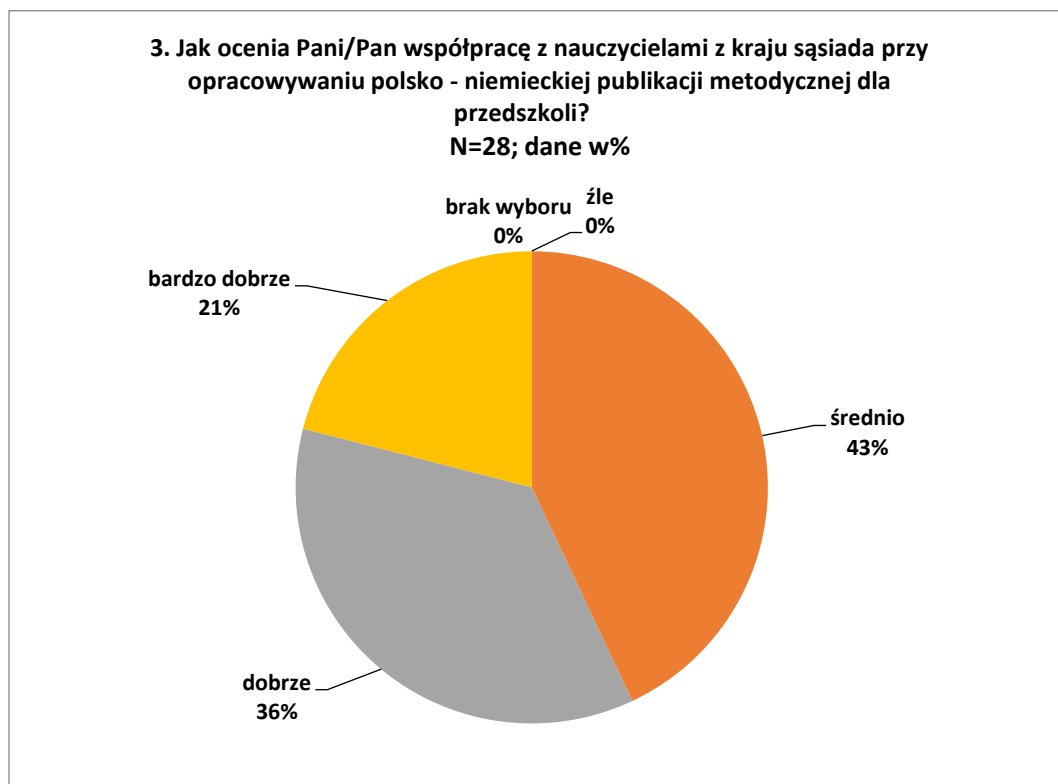
W kategorii ocen *źle* pojawiło się jedno wskazanie (4%) dotyczące polsko – niemieckich warsztatów metodycznych.

Wykres 7 Ocena działań w projekcie

Na opinie o udziale w projekcie wpłynęły relacje między nauczycielami i nauczycielkami Polski i Niemiec. W pytaniu 3 ankiety końcowej kursu respondenci byli proszeni o ocenę współpracy z nauczycielami z kraju sąsiada oraz rozwinięcie odpowiedzi.

Wykres 8 Ocena współpracy z nauczycielami z kraju sąsiada przy opracowywaniu polsko – niemieckiej publikacji

Wszyscy respondenci, polscy nauczyciele, ocenili współpracę z nauczycielami z Niemiec pozytywnie, ponad połowa z nich (57%), jako *dobłą* i *bardzo dobrą*, pozostali jako *średnią* (43%). Ani jedna osoba nie oceniła tej współpracy *źle*. W uzupełnieniu wypowiedzi nauczyciele odnosili się do zaangażowania i współpracy, zwłaszcza współpracy przy przygotowywaniu publikacji, integracji, relacji, osobistych kontaktów, pisali o perspektywie współpracy. W wypowiedziach respondentów przeważają aspekty pozytywne współpracy.

Poniższa tabela przybliża ilościowe wskazania w kategoriach:

Tabela 5 Zestawienie wypowiedzi respondentów na temat współpracy z nauczycielkami z kraju sąsiada

lp	kategoria	wskazania pozytywne	wskazania negatywne
1.	zaangażowanie, współpraca	4	6
2.	współpraca przy publikacji	5	5
3.	relacje, osobiste kontakty, integracja	9	2
4.	perspektywa współpracy	2	0
5.	częstotliwość spotkań	0	3

Przykładowe wypowiedzi: aspekty pozytywne

(...) dobry kontakt, zaangażowanie

(...) współpraca na wysokim poziomie

(...) byli otwarci na kontakty, sympatyczni, pomagali w realizacji treści materiału

(...) przyjaźnie nastawieni, życzliwi, pomocni

(...) zaangażowanie obu stron wpłynęło na dobre efekty współpracy

(...) nauczyciel przesłał ustalone materiały, wywiązywał się

(...) Pomocni bardzo. Wszystko, co potrzebowałam, otrzymałam mailowo. Uzyskałam dużo

(...) wiadomości oraz nawiązałam współpracę

(...) Chętne do współpracy, otwarte na propozycje. Chętnie odpowiadały na pytania wysyłane mailowo.

(...) Pomagały w doborze sensownego materiału do publikacji

(...) Koleżanka z Niemiec przysłała tekst i nuty piosenki, często komunikowała się, ale tylko w języku niemieckim

Przykładowe wypowiedzi: aspekty rozwojowe

(...) Długi czas oczekiwania na odpowiedź, znacznie mniejsze zaangażowanie w przekazywanie informacji

(...) Małe zaangażowanie koleżanki w zakresie współpracy, wymiany doświadczeń i materiałów

(...) Głównie dlatego, że koleżanki nie uczestniczyły we wspólnych warsztatach, nie nawiązywały relacji. za mało spotkań z nauczycielami w kraju sąsiada

(...) Koleżanki z Niemiec nie przysłały nam materiałów

(...) Brak materiałów ze strony koleżanek z Niemiec, bardzo mała integracja ze strony koleżanek.

(...) Zbyt duża odległość uniemożliwiła częsty kontakt. Zaangażowanie nauczycielek z kraju sąsiada przynależących do mojej grupy było niewielkie. Mimo wspólnych ustaleń grupa nie przekazała nam materiałów do wybranego zagadnienia

W pytaniu 4 ankiety końcowej respondenci zapytani, czy udział w projekcie wpłynął na ich postawę otwartości na język i kulturę kraju sąsiada w 89% udzielili pozytywnej odpowiedzi.

Proszeni o wskazanie, w jakim zakresie nastąpiła zmiana, wskazywali :

1. zmiana postawy wobec języka i kultury	10
2. podniesienie znajomości realiów Niemiec	8
3. podniesienie znajomości języka	4
4. korzystanie z materiałów metodycznych	4
5. nawiązanie znajomości	3

Wszystkie zmiany pojawiały się w jednoznacznie pozytywnym kontekście.

Przykładowe wypowiedzi respondentów:

(...) Dzięki udziałowi w projekcie została mi umożliwiona możliwość "odświeżenia" języka, który w regionie Jeleniej Góry jest szczególnie przydatny

(...) jestem bardziej odważna

(...) Poznałam wielu wspaniałych nauczycieli na wizytach studyjnych. Jestem pod wrażeniem ich postawy i metod wychowawczych

(...) Pogłębiłam wiadomości na temat kultury niemieckiej oraz zwyczajów. Utrwaliłam sobie znajomość języka niemieckiego.

(...) nie boję się rozmawiać w obcym języku, nawet jak czegoś nie rozumiem

(...) Chętnie korzystam z materiałów metodycznych w swojej pracy z dziećmi

(...) Byłam zawsze otwarta na j. sąsiada (j. niemiecki). Zajęcia i projekt utwierdziły mnie w tym.

(...) Wykorzystanie języka z kraju sąsiada w "sytuacjach codziennych", np.. robienie zakupów za granicą, wizyta w banku, na poczcie itp

(...) Poznałam tradycje i kulturę sąsiada, widziałam, jak pracują moje koleżanki w Niemczech. Otwartość i życzliwość po niemieckiej stronie zbliżyły nas

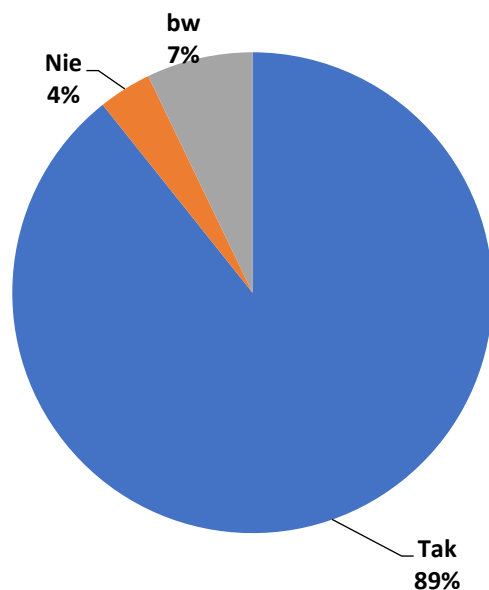
(...) Dzięki udziałowi w projekcie chętniej i z większym przekonaniem prowadziłam zajęcia z elementami języka niemieckiego.

(...) Przestałam się bać języka niemieckiego. Nie taki diabeł straszny! Przełamałam lęk kontaktu z nauczycielami z kraju sąsiada. Udział w wymianie dużo zmienił na plus.

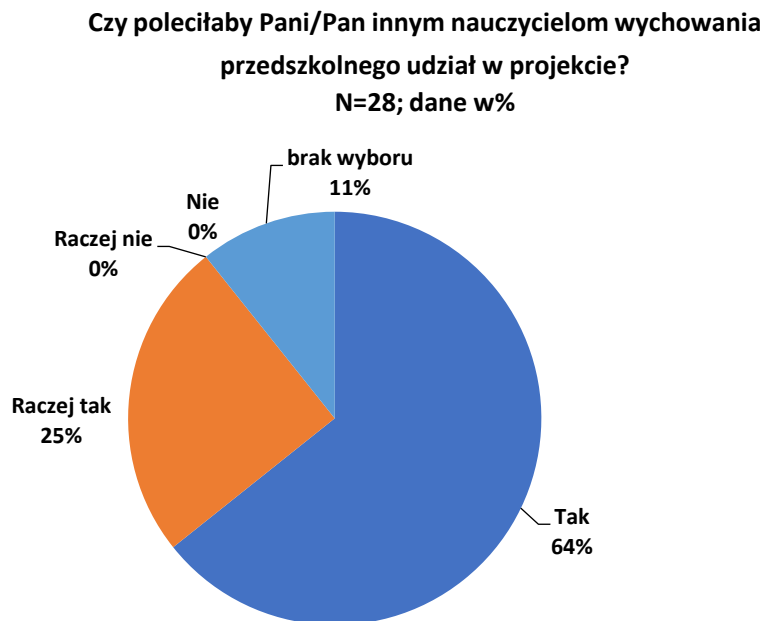
(...) Rozpoczynając projekt miałam na celu przypomnienie sobie j. niemieckiego, jednak okazało się, że oprócz tego poszerzyłam znacząco wiedzę na temat kultury, o której mało wiedziałam.

Wykres 9 Czy udział w projekcie wpłynął na Pani /Pana postawę otwartości na język i kulturę kraju sąsiada?

Czy udział w projekcie wpłynął na Pani /Pana postawę otwartości na język i kulturę kraju sąsiada?
N=28; dane w%

Wykres 10 Czy poleciliby Pani/Pan innym nauczycielom wychowania przedszkolnego udział w projekcie?

Ogólna ocena udziału w kursie i jego użyteczności jest wysoka: wszyscy respondenci poleciliby innym nauczycielom wychowania przedszkolnego udział w projekcie.

Respondenci poproszeni o wskazanie, które działania w projekcie, oceniali najwyżej, wymieniali:

wizyty studyjne 15

grę miejską 6

kompetencje prowadzących 5

kurs, w tym: zajęcia językowe 2; warsztaty (w tym metodyczne) 3; realizoznawstwo 1

W odpowiedziach uczestników znalazły się wszystkie elementy kursu doskonalącego i działania projektowe.

Przykładowe wypowiedzi respondentów:

(...) Bardzo ciekawe zajęcia w ramach spotkań w Niemczech i w Polsce, a także bardzo przyjemne i korzystne pod kątem merytorycznym zajęcia z panią Ewą Engel.

(...) spotkania z panią Sabiną zawsze świetnie przygotowane

(...) przygotowanie merytoryczne pań nauczycielek do zajęć

(...) wizytę studyjną: możliwość doświadczania edukacji na własnej skórze, poznania metodyki i technik oddziaływań

(...) Spotkania z nauczycielami z Niemiec, dobry prowadzący zajęcia z języka niemieckiego.

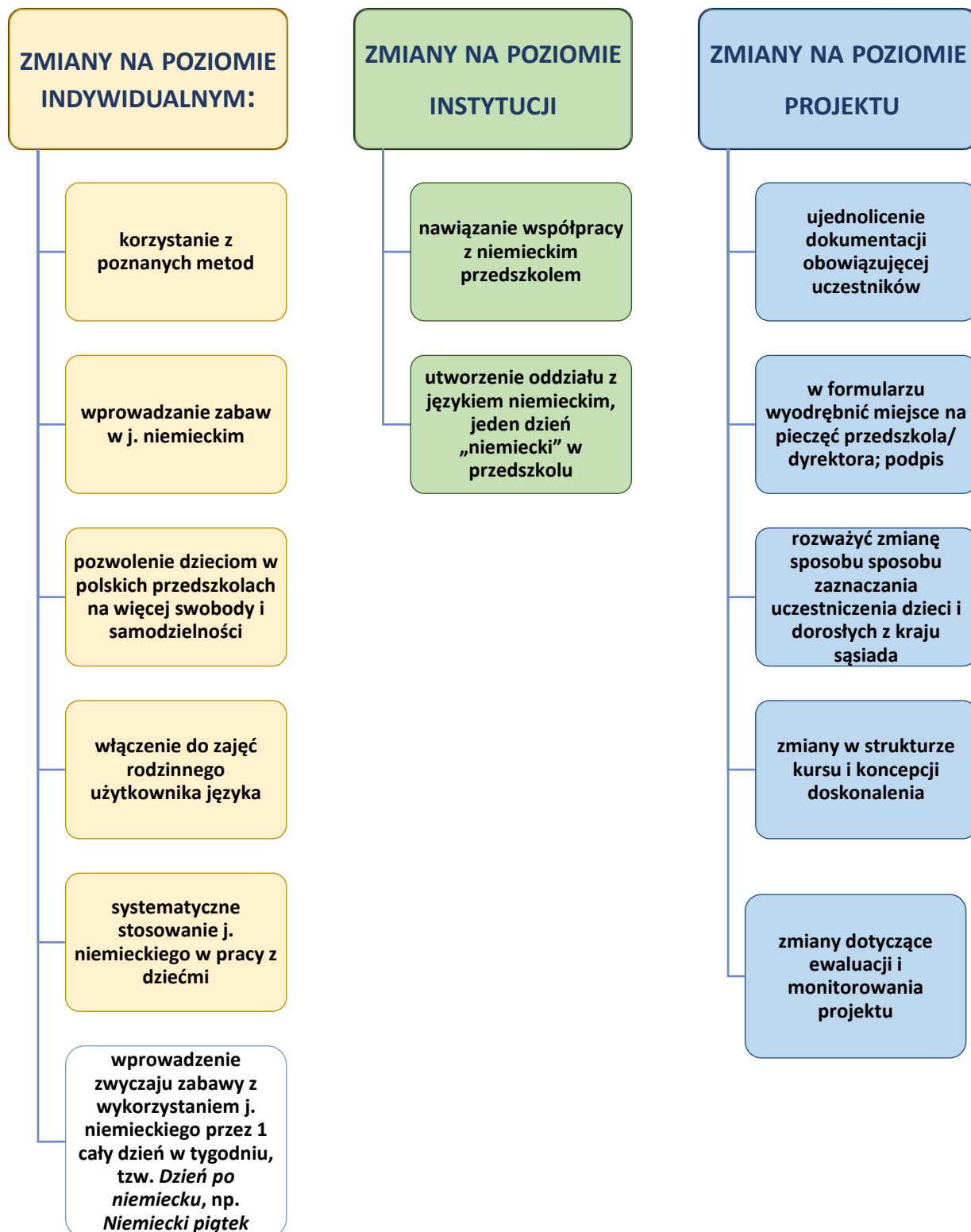
(...) metodykę wczesnego nauczania języka sąsiada, polsko - niemieckie warsztaty metodyczne

(...) kontakt bezpośredni: gry miejskie, wizyty studyjne

IV. Jakie działania przyczyniłyby się do lepszej realizacji projektu w kolejnej edycji?

Kierunki modyfikacji kolejnej edycji kursu należy rozpatrywać w kategoriach zmian indywidualnych, których wprowadzenie deklarują nauczyciele i nauczycielki, zmian na poziomie instytucji (przedszkola) oraz zmian na poziomie projektu.

Rysunek 4 Propozycje działań rozwojowych w realizacji projektu w II edycji

Źródłem informacji w zakresie ukierunkowania modyfikacji są bezpośrednie wypowiedzi uczestników projektu, analiza dokumentacji projektowej w części dotyczącej sprawozdań nauczycielek i nauczycieli, wypowiedzi respondentów – uczestników projektu w kwestionariuszu ankiety, ustalenia zespołu projektowego.

W niniejszym raporcie wielokrotnie zostały przytoczone przykładowe wypowiedzi uczestników ilustrujące kierunek zmian, jaki wprowadzą w swojej pracy oraz sugestie ukierunkowane na doskonalenie projektu. Respondenci proponują przede wszystkim zwiększenie ilości wizyt studyjnych (9 wskazań), pojedyncze sugestie dotyczą: wydłużenia czasu wizyt studyjnych, zmiany lokalizacji kursu ze względu na korzystniejszy dojazd, zapewnienia wizyt nauczycieli z Niemiec we wszystkich polskich przedszkolach uczestniczących w projekcie, wydłużenia czasu trwania kursu językowego, zwiększenia czasu przeznaczonego na naukę piosenek, wierszy i ich ilości, zwiększenia zaangażowania ze strony niemieckiej w przygotowanie publikacji. Często Uczestnicy pisali, że „było super” i „nic nie zmieniać”.

Przykładowe wypowiedzi respondentów na temat sugerowanych zmian:

(...) Więcej zaangażowania ze strony niemieckiej w ramach poszczególnych zajęć: wizyt studyjnych w Polsce, kursu j. polskiego i opracowania publikacji.

(...) Wizyty studyjne powinny odbywać się dłużej jak jeden dzień

(...) Zmieniłabym lokalizację z Jeleniej Góry na Legnicę z powodu lepszych połączeń PKS i PKP

(...) Jasno określić sposób realizacji scenariusz - że to forma indywidualna! Zaznaczyć w harmonogramie tam, gdzie są dwa dni zajęć pod rząd - tak, by móc mieć dofinansowanie do noclegu w ramach delegacji.

(...) według mnie kurs językowy powinien trwać dłużej

(...) Zwiększyć ilość spotkań z koleżankami z Niemiec. zadbać o to, żeby niemieccy nauczyciele przyjechali do wszystkich przedszkoli.

(...) Chciałabym, aby wizyty studyjne odbywały się również w polskich przedszkolach, aby można było nawiązać bliższą współpracę.

(...) więcej spotkań w placówkach kraju sąsiada

(...) więcej spotkań w polskich przedszkolach z koleżankami z Niemiec

(...) zachęcić do współpracy z przedszkolami w Jeleniej Górze (strach przed odległością)

(...) nic, było super!

(...) Było fantastycznie!

(...) Więcej wizyt studyjnych do Jeleniej Góry, wymianę bądź spotkanie studyjne dzieci i nauczycieli polskich i niemieckich oraz poszerzyć to o możliwość później nauczania języka w przedszkolu

(...) powinno być więcej nauki piosenek, wierszy, które przydadzą się w pracy w przedszkolu

(...) Cieszę się że mogłam brać udział w projekcie. Zajęcia prowadzone były w bardzo serdecznej atmosferze. W sposób ciekawy mogłyśmy doskonalić nasz warsztat językowy

Nie wszystkie zaproponowane rozwiązania mogą być wprowadzone w II edycji kursu, ponieważ niosą z sobą konieczność dokonania zmian w kosztach projektu, co na tym etapie nie jest możliwe. Sugestie dotyczące częstotliwości oraz czasu trwania wizyt studyjnych mogą jednak zostać wykorzystane w koncepcji kolejnego projektu.

Kierunki modyfikacji zgłoszone przez respondentów zostały przedstawione na spotkaniu Zespołu Projektowego w dniu 17 lipca 2018 r. i poddane wstępnej dyskusji. Na ich podstawie Partnerzy podejmą działania w zakresie modyfikacji kolejnej edycji kursu w zakresie możliwym do realizacji w projekcie.

Wnioski i rekomendacje

Przeprowadzone badanie ewaluacyjne koncentrowało się na udzieleniu odpowiedzi na pytania:

1. W jakim zakresie zostały osiągnięte cele projektu?
2. Jak przebiegała realizacja poszczególnych zadań projektowych i jakie zmiany nastąpiły lub zostały zainicjowane?
3. Jakie działania przyczyniłyby się do lepszej realizacji projektu w kolejnej edycji?

Przyjęte kryteria badania:

skuteczność (osiągnięcie założonych celów i wskaźników, zadań),

adekwatność (odpowiedniość działań do potrzeb projektu),

perspektywiczność (pozyskanie informacji umożliwiających doskonalenie działań w kolejnej edycji projektu)

Pytanie 1: W jakim zakresie zostały osiągnięte cele projektu?

Cel 1 projektu *Groß für Klein – Duzi dla Małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada* zdefiniowany jako *Podwyższenie kompetencji personelu pedagogicznego w przedszkolach na obszarze wsparcia w zakresie języka sąsiada, kultury, religioznawstwa oraz metodyki wczesnego nauczania języków obcych* został realizowany poprzez doskonalenie nauczycielek i nauczycieli, wspólne polsko – niemieckie warsztaty oraz opracowanie publikacji.

- Udział w projekcie wpłynął na podniesienie kompetencji nauczycielek i nauczycieli wychowania przedszkolnego. Dowodem na ich podniesienie jest przyrost wiedzy i umiejętności badany na początku i pod koniec kursu oraz samoocena własnych umiejętności językowych uczestników projektu. Z zestawienia indywidualnych różnic między wynikami diagnozy na wejściu oraz wynikami diagnozy na wyjściu wynika, że przyrost wiedzy i umiejętności nastąpił u wszystkich Uczestników projektu. Respondenci najczęściej oceniali swoje umiejętności na początku kursu jako niskie i bardzo niskie, pod koniec kursu respondenci oceniali swoje umiejętności jako dobre i bardzo dobre (93% wskazań).

- Wyjazdy studyjne w niemieckich przedszkolach pozwoliły na praktyczne zastosowanie zdobytych kompetencji językowych w zakresie realizacji celów zajęć dotyczących najczęściej nazw zwierząt, nazw części ciała. W realizacji zajęć wykorzystywano piosenki, zabawy ruchowe, nagrania mp3, pacynki, sylwetki zwierząt, chustę animacyjną, materiały plastyczne. Sprawdziły się proste treści, łatwe zabawy, działania odwołujące się do wielu zmysłów dzieci.
- We współpracy z Partnerem niemieckim została opracowana i upowszechniona na stronie internetowej projektu polsko – niemiecka publikacja dla przedszkoli zawierająca różnorodne propozycje i materiały dydaktyczne: kolorowanki, piosenki, wiersze, przepisy kulinarne. Współpraca polskich i niemieckich nauczycieli przy publikacji była dla kolejnym doświadczeniem pozwalającym doskonalić ich kompetencje językowe.

Cel 2. projektu *Uwrażliwienie dzieci przedszkolnych na język i kulturę sąsiada oraz wsparcie transgranicznej współpracy przedszkoli na obszarze wsparcia* był realizowany poprzez animacje językowe i wizyty w kraju sąsiada, przeprowadzenie dni projektowych, opracowanie materiałów edukacyjnych.

- Zajęcia w przedszkolach najczęściej dotyczyły przybliżenia dzieciom zwyczajów kraju sąsiada – Niemiec. Duże zainteresowanie dzieci wzbudziły stosowane zabawki, rekwizyty – symbole krajów sąsiedzkich oraz zielona walizka, przekazana dla polskich przedszkoli przez partnera z Niemiec.
- Podawane przez nauczycielki i nauczycieli przykłady sytuacji, kiedy dzieci dopominały się o zwiększenie częstotliwości zajęć, porównywały słownictwo języka niemieckiego z angielskim i czeskim, reagowały zainteresowaniem i wzmożoną uwagą na sygnały nauczycieli wskazujące na rozpoczęcie animacji w j. niemieckim, wskazują na zwiększenie ich uważności i wrażliwości na język niemiecki, chęć dalszego poznawania słownictwa. Przytoczone opisy zachowania dzieci, ich pozytywna reakcja na język niemiecki, stawianie pogłębiających pytań w zakresie tematu, postawa podczas zajęć są dowodem na zrealizowanie celu: uwrażliwienie dzieci na język i kulturę kraju sąsiada.
- Uwrażliwienie na język i kulturę kraju sąsiada nastąpiło również u nauczycieli uczestniczących w projekcie. Jako wartość projektu, którą należy rozwijać, wskazywali poszerzenie zakresu kontaktu z językiem niemieckim, deklarowali również wprowadzenie wielu działań do codziennej praktyki.

- Refleksyjne uwagi o realizacji zajęć, ich ocena w aspekcie ewaluacyjnym są dowodem na podniesienie ogólnych kompetencji nauczycieli i samorozwoju oraz podniesienie poziomu świadomości o wartości wczesnego poznania języka sąsiada oraz woli kontynuacji rozpoczętego procesu.

Cel 3. Podwyższenie świadomości lokalnej społeczności o specyficznych potencjałach wczesnej edukacji interkulturowej na obszarze wsparcia oraz wzmocnienie transgranicznej wymiany doświadczeń był realizowany poprzez przygotowanie i opublikowanie materiałów edukacyjnych, przeprowadzenie konferencji, spotkań informacyjnych z udziałem lokalnej społeczności, prowadzenie strony internetowej projektu, udostępnianie na niej publikacji i prezentację produktów.

- Polsko – niemiecka publikacja dla przedszkoli *Święta i tradycje w Polsce i w Niemczech* udostępniona na stronie www projektu zawiera różnorodne propozycje i materiały dydaktyczne: kolorowanki, piosenki, wiersze, przepisy kulinarne przydatne podczas realizacji zajęć związanych z polskimi i niemieckimi świętami oraz zwyczajami. Jest dostępna dla wszystkich użytkowników odwiedzających stronę. Udostępniona tam również została *Koncepcja doskonalenia* oraz kolorowanka dla dzieci *Z Biedronką i Maus przez cały rok*.
- Do realizacji celu przyczyniło się włączenie rodziców dzieci w działania prowadzone w przedszkolach. Rodzice uczestniczyli w zajęciach, wspólnie z dziećmi wykonywali pacynki, słuchali wypowiedzi dzieci w j. niemieckim.
- Zagadnienia związane z potrzebą wczesnego nauczania języków obcych oraz języka sąsiada przybliżyły zarówno spotkanie informacyjne dla dyrektorów, nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz organów prowadzących placówki przedszkolne, jak i konferencja specjalistyczna. Uczestniczyli w niej przedstawiciele samorządów lokalnych, rodziców, świata nauki, uczelni, Euroregionu Nysa, Sejmiku Dolnośląskiego, Urzędu Marszałkowskiego, Kuratorium Oświaty we Wrocławiu, Saksońskiego Ministerstwa Edukacji, Biura Łącznikowego Wolnego Państwa Saksonia.
- Poprzez popularyzację wiedzy, upowszechnianie publikacji, wielowątkowe dyskusje, wymianę doświadczeń oraz działania w przedszkolach nastąpiło podniesienie świadomości lokalnej społeczności na temat znaczenia wczesnego nauczania języka obcego oraz uwrażliwienie na tę tematykę.

Cele projektu *Groß für Klein – Duzi dla Małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada* w I edycji zostały osiągnięte. Podjęte działania spełniły kryterium **adekwatności** do potrzeb uczestników i wymagań projektu oraz **skuteczności**.

Pytanie: 2. Jak przebiegała realizacja poszczególnych zadań projektowych i jakie zmiany nastąpiły lub zostały zainicjowane?

- Zrealizowano wszystkie zadania związane z doskonaleniem nauczycielek i nauczycieli wychowania przedszkolnego. Odbyły się animacje językowe, warsztaty językowe, dni projektowe, wizyty studyjne i warsztaty metodyczne. Doskonalenie w pierwszej edycji ukończyło 31 nauczycieli pracujących na terenie powiatu jeleniogórskiego, kamiennogórskiego, lwóweckiego, bolesławieckiego i lubańskiego.
- Zostały przygotowane i opublikowane *Święta i tradycje w Polsce i w Niemczech, Koncepcja polsko – niemieckiego doskonalenia (...), kolorowanka Z Biedronką i Maus przez cały rok.*
- Zostały przeprowadzone spotkania informacyjne oraz polsko - niemiecka konferencja fachowa.
- Zadania projektowe: *Doskonalenie personelu pedagogicznego przedszkoli, Edukacja interkulturowa w przedszkolach, Zaangażowanie lokalnej społeczności* zostały zrealizowane.
- Realizacja zadań przebiegała zgodnie z założeniami w projekcie i harmonogramem.
- Wprowadzone zmiany i modyfikacje dotyczyły arkuszy informacyjnych wypełnianych przez nauczycielki i nauczycieli na temat działań w przedszkolach oraz scenariuszy przygotowywanych do publikacji. Uczestnicy byli informowani o zmianach na bieżąco.
- Zarówno współpraca jak i możliwość udziału w projekcie zostały wysoko ocenione przez uczestników. Wysoko zostały ocenione wszystkie działania projektowe, w których uczestniczyli respondenci, a więc zajęcia, materiały oraz organizacja. Wszyscy respondenci, polscy nauczyciele, ocenili współpracę z nauczycielami z Niemiec pozytywnie, wszyscy poleciliby innym nauczycielom wychowania przedszkolnego udział w projekcie. Za najbardziej wartościowe w projekcie uznali wizyty studyjne, grę miejską, kompetencje prowadzących oraz kurs.

Realizacja zadań w projekcie *Groß für Klein – Duzi dla Małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada* w I edycji przebiegała zgodnie z założeniami i harmonogramem, zostały osiągnięte założone w projekcie cele i wskaźniki, zatem realizacja zadań spełniła kryterium skuteczności oraz adekwatności.

Pytanie 3. Jakie działania przyczyniłyby się do lepszej realizacji projektu w kolejnej edycji?

- Kierunki modyfikacji kolejnej edycji kursu należy rozpatrywać w kategoriach zmian indywidualnych, których wprowadzenie deklarują nauczyciele i nauczycielki, zmian na poziomie instytucji (przedszkola) oraz zmian na poziomie projektu.
- Zmiany na poziomie indywidualnym związane są z indywidualnymi deklaracjami uczestników i dotyczą przede wszystkim organizacji zajęć i przyjętych rozwiązań metodycznych. Deklaracje te mogą być inspiracją dla prowadzących zajęcia w zakresie przygotowania uczestników II edycji kursu do zadań.
- Zmiany na poziomie instytucji, a więc nawiązanie współpracy z niemieckim przedszkolem, utworzenie oddziału z językiem niemieckim, jeden dzień „niemiecki” w przedszkolu wskazują na potrzebę systemowego wprowadzenia wczesnej nauki języka sąsiada. Ich realizacja uzależniona jest od czynników pozostających poza projektem.
- Zmiany na poziomie projektu dotyczą głównie arkuszy dokumentowania działań w przedszkolu w sposób ujednolicony, przyjazny i umożliwiający sprawne monitorowanie postępów w realizacji wskaźników (np. liczba dzieci). Zmiany w strukturze kursu i koncepcji doskonalenia koncentrują się na poszerzeniu niektórych treści oraz ilości wizyt studyjnych., W II edycji kursu można przewidzieć modyfikacje w zakresie ewaluacji i monitorowania projektu, rozważyć możliwość określenia ewentualnych zmian w przedszkolach, które uczestniczyły w I edycji.

Wszystkie wnioski oraz wyniki ewaluacji zostały zaprezentowane na spotkanie Zespołu Projektowego z udziałem Partnera, poddane dyskusji. Ustalono, że zakres ich wykorzystania do modyfikacji projektu zostanie określony wspólnie i przyjęty do wdrożenia.

Badanie pozwoliło odpowiedzieć na pytanie dotyczące kierunków zmian, które przyczyniłyby się do lepszej realizacji projektu *Groß für Klein – Duži dla Małych: Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada* w kolejnej edycji, tym samym zostało spełnione kryterium perspektywiczności.

Przeprowadzone badanie udzieliło odpowiedzi na wszystkie pytania badawcze oraz pozwoliło odnieść się do spełnienia przyjętych kryteriów: skuteczności, adekwatności oraz perspektywiczności.

Rekomendacje zostaną opracowane we współpracy z Zespołem Projektowym i dołączone do niniejszego raportu.

Spis wykresów i tabel

Rysunek 1 Strona www projektu	24
Rysunek 2 Strona www projektu: publikacje	24
Rysunek 3 Strony tytułowe publikacji i materiałów opracowanych w projekcie	25
Rysunek 4 Propozycje działań rozwojowych w realizacji projektu w II edycji	42
Tabela 1 Zestawienie wyników diagnozy na <i>wejściu</i> oraz na <i>wyjściu</i>	12
Tabela 2 Odpowiedzi Respondentów: Proszę określić swój poziom znajomości poniższych zagadnień przed i po udziale w kursie	14
Tabela 3 Zestawienie stanu wykonania zadań przez polskiego partnera w I edycji projektu (na podstawie dokumentacji sprawozdawczej)	27
Tabela 4 Opinie Uczestników dotyczące oceny projektu, N=28, dane w %	34
Tabela 5 Zestawienie wypowiedzi respondentów na temat współpracy z nauczycielkami z kraju sąsiada	37
Wykres 1 Porównanie średniej wyników diagnozy na wejściu i na wyjściu	12
Wykres 2 Indywidualne postępy Uczestników: różnica diagnozy wejście / wyjście	13
Wykres 3 Porównanie oceny stopnia opanowania zagadnień objętych kursem przed i po jego zakończeniu	13
Wykres 4. Samoocena: Proszę określić swój poziom opanowania poniższych umiejętności przed udziałem w kursie.....	15
Wykres 5. Samoocena: Proszę określić swój poziom opanowania poniższych umiejętności po udziale w kursie	15
Wykres 6 Proszę określić swój poziom znajomości poniższych zagadnień przed i po udziale w kursie	16
Wykres 7 Ocena działań w projekcie	35
Wykres 8 Ocena współpracy z nauczycielami z kraju sąsiada przy opracowywaniu polsko – niemieckiej publikacji	36
Wykres 9 Czy udział w projekcie wpłynął na Pani /Pana postawę otwartości na język i kulturę kraju sąsiada?	39
Wykres 10 Czy poleciłaby Pani/Pan innym nauczycielom wychowania przedszkolnego udział w projekcie?	40